

**Voldtektsmyter.**  
**En kvantitativ studie av holdninger til voldtekt.**

Elisabeth Myrvang

Masteroppgave i sosial-og samfunnspsykologi  
Norges teknisk naturvitenskapelige universitet (NTNU)

Psykologisk institutt

2011

## **Forord**

Denne studien handler om myter om voldtekt. De kalles myter nettopp fordi de er oppfatninger om og holdninger til voldtekt som ikke nødvendigvis finner noen støtte i den virkelige verden. Temavalget ble i stor grad inspirert av et avisoppslag som kunne avsløre at det var alarmerende vanlig for norske jury-medlemmer å bedømme voldtektssaker ut fra egne forutinntatte meninger om voldtekt, heller enn ut fra de faktiske bevisene. Som en konsekvens hadde flere voldtektsforbrytere som var dømt i tingretten, blitt frikjent av juryene i lagmannsretten. Videre har jeg også i dagligdagse samtaler og i diskusjoner i media merket meg en tendens til å sette spørsmålsteget ved ofrenes atferd i voldtektssaker. At noen kan tvile på sannferdigheten i en anklage synes jeg ikke er så merkelig, men jeg har ofte undret meg over at enkelte kan dra frem bruken av miniskjørt som en grunnleggende årsak til voldtekt. Når jeg da fikk sjansen til å gjøre en egen studie på egen hånd, syntes jeg voldtektsmyter var et naturlig og interessant valg.

Jeg vil takke familie og venner for støtte, gode diskusjoner og endeløs korrekturlesing. Jeg vil også takke medstudenter og veiledere for god hjelp og en hyggelig studietid.

Elisabeth Myrvang

Trondheim, Desember 2011

## Sammendrag

Hensikten med denne studien var å belyse holdninger til voldtekt, voldtekts ofre og voldtektsmenn, med det overordnede målet å belyse utbredelsen av aksept for voldtektsmyter, samt å forsøke å forklare hvorfor slike myter blir akseptert. Følgende problemstillinger ble derfor presentert; I) Hvor utbredt er aksept for voldtektsmyter, og finnes det kjønnsforskjeller i grad av aksept? II) Kan holdningsvariablene fiendtlig sjåvinisme, velvillig sjåvinisme, tradisjonelle kjønnsroller og tradisjonell maskulinitet predikere aksept for voldtektsmyter, og er disse prediktorer de samme for menn og kvinner? For å besvare disse problemstillingene ble det utviklet et spørreskjema som omfattet demografiske variabler som kjønn, alder og utdanning, samt ulike holdningsmål. Spørreskjemaet ble delt ut i tilfeldige forelesninger ved NTNU, samt ved Statens Hus i Trondheim. Dette resulterte i et endelig utvalg på 155 respondenter. Analysene indikerte en lav aksept for voldtektsmyter, men med en tydelig kjønnsforskjell hvor menn var mer villige enn kvinner til å godta mytene. Aksept for tradisjonelle kjønnsroller og aksept for fiendtlig sjåvinisme ble funnet å signifikant predikere aksept for voldtektsmyter for det samlede utvalget og for kvinner alene. Selv om menn demonstrerte en høyere grad av aksept enn kvinner, ble det ikke avdekket noen signifikante prediktorer i regresjonsanalysene for menn. Dette kan indikere at for menn er det andre faktorer som predikerer aksept for voldtektsmyter, eller at et lavt antall respondenter har slått ut noe tilfeldig. Disse resultatene avviker noe fra tidligere studier. For videre forskning kan det derfor være hensiktsmessig å inkludere flere/andre variabler enn de som er inkludert i denne studien. Et mål på erfaring med, og kunnskap om voldtekt, samt et mål som kontrollerer for følelse av kontroll kan med fordel innlemmes i fremtidige studier.

## Innhold

|   |           |
|---|-----------|
| <b>1. Innledning</b> .....                        | <b>7</b>  |
| 1.1. Fokus for oppgaven.....                      | 9         |
| 1.2. Studiens formål.....                         | 11        |
| <br>  |           |
| <b>2. Teori</b> .....                             | <b>12</b> |
| 2.1. Holdninger.....                              | 12        |
| 2.2. Fordommer og stereotypier.....               | 14        |
| 2.3. Voldtektsmyter.....                          | 16        |
| 2.4. Tradisjonelle kjønnsroller.....              | 19        |
| 2.5. Tradisjonell maskulinitet.....               | 21        |
| 2.6. Ambivalent sjåvinisme.....                   | 23        |
| 2.6.1. Paternalisme.....                          | 26        |
| 2.6.2. Kjønnsdifferensiering.....                 | 26        |
| 2.6.3. Heteroseksualitet.....                     | 26        |
| <br>  |           |
| <b>3. Metode</b> .....                            | <b>30</b> |
| 3.1. Informanter.....                             | 30        |
| 3.2. Prosedyre.....                               | 30        |
| 3.3. Spørreskjemaet.....                          | 31        |
| 3.3.1. Demografiske variabler.....                | 31        |
| 3.3.2. Aksept for voldtektsmyter.....             | 31        |
| 3.3.3. Aksept for tradisjonelle kjønnsroller..... | 32        |
| 3.3.4. Aksept for tradisjonell maskulinitet.....  | 32        |
| 3.3.5. Ambivalent sjåvinisme.....                 | 32        |
| 3.3.6. Aksept for vold.....                       | 33        |
| 3.3.7. Spørreskjemaets reliabilitet.....          | 34        |
| 3.4. Statistiske analyser.....                    | 34        |
| <br>  |           |
| <b>4. Resultater</b> .....                        | <b>35</b> |
| 4.1. Deskriptive analyser.....                    | 36        |
| 4.1.1. Aksept for voldtektsmyter.....             | 36        |
| 4.1.2. Aksept for tradisjonelle kjønnsroller..... | 36        |
| 4.1.3. Aksept for tradisjonell maskulinitet.....  | 37        |
| 4.1.4. Aksept for ambivalent sjåvinisme.....      | 37        |

|   |           |
|---|-----------|
| <b>4.2. Bivariate sammenhenger mellom de demografiske variablene og holdningsvariablene.....</b>  | <b>37</b> |
| 4.2.1. Aksept for voldtektsmyter.....   | 37        |
| 4.2.2. Aksept for tradisjonelle kjønnsroller.....   | 38        |
| 4.2.3. Aksept for tradisjonell maskulinitet.....  | 38        |
| 4.2.4. Aksept for ambivalent sjåvinisme.....  | 38        |
| <b>4.3. Korrelasjoner mellom holdningsvariablene for det samlede utvalget.....</b>  | <b>38</b> |
| 4.3.1. Tradisjonelle kjønnsroller.....  | 39        |
| 4.3.2. Tradisjonell maskulinitet.....   | 39        |
| 4.3.3. Ambivalent sjåvinisme.....   | 39        |
| <b>4.4. Korrelasjoner mellom holdningsvariablene for utvalget delt i kvinner og menn.....</b>   | <b>40</b> |
| 4.4.1. Tradisjonelle kjønnsroller.....  | 40        |
| 4.4.2. Tradisjonell maskulinitet.....   | 40        |
| 4.4.3. Ambivalent sjåvinisme.....   | 39        |
| <b>4.5. Partielle korrelasjoner mellom holdningsvariablene.....</b>   | <b>41</b> |
| <b>4.6. Regresjonsanalyser for aksept for voldtektsmyter.....</b>   | <b>42</b> |
| 4.6.1. Prediksjon av aksept for voldtektsmyter for det samlede utvalget.....  | 42        |
| 4.6.2. Prediksjon av aksept for voldtektsmyter for kvinner.....   | 45        |
| 4.6.3. Prediksjon av aksept for voldtektsmyter for menn.....  | 46        |
| <b>4.7. Oppsummering av regresjonsanalyser.....</b>   | <b>46</b> |
| <b>5. Diskusjon.....</b>  | <b>48</b> |
| <b>5.1. Oppsummering av hovedfunn.....</b>  | <b>48</b> |
| <b>5.2. Hvor utbredt er aksept for voldtektsmyter, og er det kjønnsforskjeller i grad av aksept?.....</b>   | <b>49</b> |
| <b>5.3. Kan holdningsvariablene fiendtlig sjåvinisme, velvillig sjåvinisme, tradisjonelle kjønnsroller og tradisjonell maskulinitet predikere aksept for voldtektsmyter, og er disse prediktorer de samme for menn og kvinner?.....</b> | <b>51</b> |
| 5.3.1. Aksept for tradisjonelle kjønnsroller.....   | 52        |
| 5.3.2. Aksept for fiendtlig sjåvinisme.....   | 54        |
| 5.3.3. Tradisjonell maskulinitet.....   | 55        |
| <b>5.4. Metodiske betraktninger.....</b>  | <b>56</b> |

|   |           |
|---|-----------|
| 5.4.1. Spørreskjemaet.....                                    | 56        |
| 5.4.2. Utvalg.....  | 56        |
| 5.4.3. Variablene.....  | 57        |
| 5.4.4. Validitet og generaliserbarhet .....                   | 57        |
| <b>5.5. Praktiske og forskningsmessige implikasjoner.....</b> | <b>58</b> |
| <b>5.6. Avslutning.....</b>                                   | <b>61</b> |
| <b>6. Referanser.....</b>                                     | <b>63</b> |

## **Tabeller**

|  |           |
|--|-----------|
| <i>Tabell 1: Deskriptive analyser av demografiske variabler.....</i>   | <i>30</i> |
| <i>Tabell 2: Indre konsistens for holdningsmålene.....</i>   | <i>34</i> |
| <i>Tabell 3: Gjennomsnitt og standardavvik for holdningsvariablene.....</i>  | <i>36</i> |
| <i>Tabell 4: Korrelasjoner mellom holdningsvariablene for det samlede utvalget.....</i>  | <i>39</i> |
| <i>Tabell 5: Korrelasjoner mellom holdningsvariablene for utvalget delt i kvinner og menn.....</i>                                       | <i>40</i> |
| <i>Tabell 6: Partielle korrelasjoner mellom voldtektsmyter og de øvrige holdningsvariablene for det samlede utvalget.....</i>            | <i>41</i> |
| <i>Tabell 7: Partielle korrelasjoner mellom voldtektsmyter og de øvrige holdningsvariablene for utvalget delt i kvinner og menn.....</i> | <i>41</i> |
| <i>Tabell 8: Regresjonsanalyser for det samlede utvalget.....</i>  | <i>44</i> |
| <i>Tabell 9: Regresjonsanalyser for utvalget delt i kvinner og menn.....</i>   | <i>45</i> |

## **Appendix : Spørreskjemaet «Holdninger til kjønnstypisk atferd»**

## 1.INNLEDNING

Voldtekt er en forbrytelse som rammer flere enn kun de som er direkte utsatt for denne handlingen. Voldtekt bidrar også til å skape frykt hos andre, og med frykten følger en innskrenking av den enkeltes frihet. I Januar 2008 leverte regjeringens voldtektsutvalg sin rapport "Fra ord til Handling" (Norges Offentlige Utredninger, 2008), hvor det estimeres at det hvert år begås mellom 8000 og 16 000 voldtekter og voldtektsforsøk i Norge. Ut ifra dette estimatet fører kun 6 - 12% av voldtekter og voldtektsforsøk til anmeldelse (Statistisk Sentralbyrå, 2008). I tillegg til den antatt lave andelen av anmeldelser, ender majoriteten av disse voldtektsanmeldelsene med henleggelse eller frifinnelse (NOU, 2008).

Internasjonale domstoler kvalifiserer voldtekt, i likhet med blant annet mord, slaveri og tortur, som en forbrytelse mot menneskeheten (International Criminal Tribunal of the former Yugoslavia, 2011). Internasjonale studier av voldtekt stadfester at 1 av 5 kvinner verden over vil oppleve voldtekt eller voldtektsforsøk minst en gang i løpet av sitt liv (UN Millenium Project, 2011).

I offentligheten har relaterte spørsmål vært tatt opp, og media har i den senere tiden viet mye oppmerksomhet til «bølgen» av voldtekter i Norge. På Dagbladets nettsider 2. Juli 2007 omtales en undersøkelse som tidligere lagdommer Lars-Jonas Nygard har utført på vegne av voldtektsutvalget. Denne undersøkelsen omfatter seks voldtektssaker som alle førte til en klar domfellelse i tingsretten, men som endte i frifinnelse i lagmannsretten (Dagbladet, 02.07.07). Nygard fokuserte derfor på jurymedlemmenes rettferdiggjøringer for frifinnelsene, og de oppsiktsvekkende funnene tyder på at juryenes endelige beslutninger i høy grad var basert på forutinntatte holdninger til voldtekt og voldtekts ofre, heller enn til de faktiske bevisene som ble lagt frem i de ulike sakene. Spesielt de kvinnelige jurymedlemmene ga uttrykk for at gjerningsmannens handlinger var berettiget i tilfeller hvor de mente offeret hadde fremprovosert overgrepet gjennom sin atferd.

Det finnes ingen universelt godtatt definisjon av voldtekt, da både juridiske og sosiale definisjoner varierer fra stat til stat, og til ulike tider. Norsk lov definerer voldtekt i § 192;

*Den som:*

*a) skaffer seg seksuell omgang ved vold eller ved truende atferd, eller*

*b) har seksuell omgang med noen som er bevisstløs eller av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen, eller*

*c) ved vold eller ved truende atferd får noen til å ha seksuell omgang med en annen, eller til å utføre tilsvarende handlinger med seg selv, straffes for voldtekt med fengsel inntil 10 år (Lovdata, 2008).*

Totalt ble 3800 seksuallovbrudd anmeldt i Norge i 2007, 6 % flere enn året før. Det anmeldes langt flere voldtekter enn tidligere, og de 950 registrerte tilfellene i 2007 er nesten 13% flere enn året før. Antall tilfeller av seksuelt krenkende atferd (820) og seksuell handling med barn under 16 år (340) er også høyere enn i alle de 14 tidligere år med statistikk over anmeldte lovbrudd (SSB, 2008).

Holdninger til voldtekt har handlingsmessige konsekvenser. Forskning antyder at ofre for voldtekt forteller om voldtekten og søker støtte fra et uformelt sosialt nettverk (venner og familie) i større grad enn fra mer formelle kilder for assistanse (politi og leger) (Golding, Siegel & Sorenson, 1989; Koss, Dinero, & Seibel, 1988). Følelsesmessig støtte og andre positive reaksjoner fra venner og familie er blitt påvist som en god prediktor for god takling av seksuelle overgrep (Ullman, 1996). Negative sosiale reaksjoner, som for eksempel trivialisering av hendelsen, ansvarliggjøring av offeret eller rettferdiggjøring/unnskyldninger for gjerningsmannen og hans handlinger, er derimot blitt assosiert med økt psykologisk stress, forsinket bedring og dårligere oppfatning av ens egen fysiske helse (Ullman, 1996). Ofre for voldtekt kan derfor lide, ikke bare på grunn av overgrepet, men også som følge av andres negative reaksjoner til hendelsen. Ofre for voldtekt kan i tillegg bli møtt med lignende negative reaksjoner blant folk i det rettsapparatet som er ment å hjelpe dem. Politi, helsepersonell og rettsapparatet består av vanlige mennesker som kan bli influert av forutinntatte holdninger til voldtekt. Enkelte studier har funnet tegn på at leger som utfører undersøkelser av voldtekts ofre, kan ha manglende forståelse for atferden til traumatiserte ofre (Gregory & Lees, 1999). Williams (1984) presenterte konseptet "secondary victimization" for å forklare effektene samfunnsreaksjoner kan ha på mennesker som er blitt utsatt for voldtekt. Ifølge Williams (1984) vil bedring etter en voldtekt hemmes alvorlig i møte med negative reaksjoner. Ofre for voldtekt kan risikere å møte fordomsfulle holdninger fra både venner, familie, politi, rettsystem og fra samfunnet generelt, og dette bidrar til å frembringe skam og skyldfølelse hos offeret (Williams, 1984). Williams (1984) går så langt som å påstå at noen ganger kan offeret oppleve møtet med politi og rettssystem som mer traumatisk enn selve voldtekten. Når diskusjonens fokus blir på hvordan offeret selv har bidratt til å bli et offer, vil samfunnet i seg selv bli en overgriper, og offeret opplever å bli et offer for andre gang (Williams, 1984:79). Negative holdninger til voldtekts ofre er blant annet blitt funnet i Hollstrom & Burgess (1978) sin studie, hvor de fulgte 146 separate voldtektssaker i detalj fra politi/sykehus hvor voldtekten først ble rapportert, til rettsalen



hvor saken ble straffeforfulgt. Med fokus på både familie/venner og offentlige instanser, fant de at negative responser ikke bare var noe som forekom i sjeldne tilfeller, men noe som faktisk var et gjennomgående trekk ved ofrenes erfaring. Frykt for sosiale reaksjoner kan derfor være en mulig årsak til at så mange ofre er motvillige til å anmelde forholdet.

Susan Brownmiller (1975) tilbyr en felles betegnelse for oppfatninger rundt fenomenet voldtekt som tjener til å legge skyld på offeret, fraskrive gjerningsmannen for ansvar og som bidrar til å trivialisere alvorligheten av hendelsen; voldtektsmyter. Brownmiller's (1975) teorier tar utgangspunkt i at kulturell mytologi omkring voldtekt tjener til å opprettholde og forsterke menns seksuelle aggresjon mot kvinner. Eksempler på slike voldtektsmyter er blant annet at kvinner selv forårsaker voldtekt gjennom upassende eller risikabel atferd (for eksempel ved at man går "provoserende" kledd), at voldtekt kun blir begått av mentalt ustabile psykopater, og at skadevirkninger av voldtekt generelt er overdrevet.

### ***1.1. Fokus for oppgaven***

Fokus for denne studien er tredjepersoners oppfatninger av og holdninger til voldtekt, menn som begår voldtekt, og ofre for voldtekt. Slike oppfatninger er relevante da de som tidligere nevnt kan ha en viktig betydning for ofres behandling og bedring. Voldtekt er på denne måten en unik forbrytelse. I tilfeller av voldtekt vil en tredjepart ofte gjøre seg opp meninger om både offer og gjerningsmann, som kan resultere i en trivialisering av voldsaspektet og ulik grad av rettfærdiggjøring av gjerningsmannens handlinger (Chapleau, Oswald & Russell, 2007).

Verken rase, etnisitet, kjønn, alder, klasse eller seksuell orientering er noe vern mot voldtekt, da både ofre og gjerningsmenn er å finne i alle sosiale grupper. Likevel er det statistisk dekning for å si at kvinner er sterkt overrepresentert som ofre. De fleste som anmelder voldtekt er kvinner og de aller fleste som blir anmeldt er menn (Statistisk Sentralbyrå, 2008). Dette utelukker imidlertid ikke at mange menn kan være ofre for seksuelle overgrep, eller at også kvinner begår slike overgrep. Tabuer knyttet til det å være offer for voldtekt er kanskje om mulig enda sterkere for menn enn for kvinner, og kan derfor være en årsak til at få menn anmelder overgrep. Til tross for dette vil fokuset for denne studien rette seg mot voldtekt hvor ofrene er kvinner og gjerningspersonene er menn.

En utbredt myte om voldtekt er at den typiske/mest vanlige form for voldtekt er den som involverer en ukjent gjerningsmann som angriper tilfeldige ofre på gata. En mulig årsak til dette er måten voldtekt blir presentert i media. Mediene retter ofte mye oppmerksomhet mot overfallsvoldtektene,

som i tillegg til å medføre store traumer for det enkelte offer, også har konsekvenser utover selve voldtekten. Slike overfall skaper redsel og utrygghet i befolkningen generelt og vekker dermed offentlighetens interesse i større grad enn overgrep som finner sted i private hjem. Realiteten er derimot at de aller fleste voldtekter og voldtektsforsøk involverer en eller flere gjerningsmenn som offeret har en eller annen relasjon til, og finner oftest sted innendørs enten i offerets eller gjerningsmannens bolig (NOU, 2008). Det er altså såkalt bekjentskapsvoldtekt som utgjør hoveddelen av problemet. Det er i tillegg sannsynlig at situasjonelle faktorer påvirker i hvilken grad man aksepterer myter om voldtekt. Johnson og Russ (1989 i Frese, Moya & Megias, 2004) hevder at faktorer assosiert med bekjentskapsvoldtekt, som for eksempel tidligere fysisk intimitet mellom de involverte partene eller at offeret frivillig har oppholdt seg sammen med gjerningsmannen, samt situasjonelle faktorer som alkoholkonsumering, mangel på fysisk motstand, eller provokativ bekledding, kan øke nivået av ambiguitet assosiert med offerets samtykke. I vurderingen av en bekjentskapsvoldtekt er det ofte knyttet sterkere usikkerhet til skyldspørsmålet, og jeg vil derfor først og fremst fokusere på denne typen voldtekt.

Statistikk vedrørende den faktiske utbredelsen av voldtekt i intime relasjoner er sannsynligvis unøyaktig da voldtekt, uansett hva relasjonen er mellom partene, er en av de mest underreporterte forbrytelsene i Norge (NOU, 2008). Voldtektsutvalget konkluderer i sin rapport med flere faktorer som kan være avgjørende for hvorvidt en voldtekt blir anmeldt. Av de som blir trukket frem er nære relasjoner mellom offer og gjerningsmann, medias vinkling eller manglende fokus på tema, manglende kunnskap om den lovlige definisjonen av voldtekt, og ikke minst skyld og skam hos offeret særlig fremtredende (NOU, 2008). Det kan synes som at offeret i særlig grad utvikler selvbekreidelse og opplever skam og skyldfølelse når overgriperen er nærstående. Enkelte ofre definerer ikke det som har skjedd dem som en kriminell handling på grunn av manglende kunnskap om hva norsk lov mener med voldtekt. Noen kan kanskje tro at en viss grad av vold må utøves for at det skal kunne kalles voldtekt, at man må kunne vise til fysiske skader, eller at mangel på motstand på grunn av for eksempel rus diskvalifiserer en fra å kunne kalle hendelsen en voldtekt. Ofre for voldtekt kan vegre seg for å anmelde overgrepet fordi de frykter hvilke holdninger og reaksjoner de vil møte hvis de gjør det kjent at de er blitt utsatt for en voldtekt. Stereotypiske og feilaktige oppfatninger av voldtekt og voldtekts ofre og gjerningsmenn bidrar til å underbygge og opprettholde hver enkelt av disse førnevnte faktorene, og kan derfor bidra til at ofre vil være motvillige til å anmelde en voldtekt. Rettssystemets behandling av voldtektssaker med en oppsiktsvekkende lav andel domfellelser, gir kanskje også en slags bekreftelse på at denne motvilligheten er berettiget.

## ***1.2. Studiens formål***

Ved å legge skyld/ansvar på offeret og ved å trivialisere hendelsen, kan man bidra til å normalisere gjerningsmannens atferd. Man gir inntrykk av at aggressiv og voldelig seksuell atferd er normal heteroseksuell atferd, og at enhver heteroseksuell mann i samme situasjon ville gjort det samme. Det indikerer også at voldtekt er noe som forekommer på grunn av offerets atferd, noe som igjen implisitt stadfester at kvinner er ansvarlige for menns seksualitet, og ikke har den samme bevegelsesfrihet som menn.

Politiets og rettssystemets innsats for å redusere kriminalitet er avhengig av samfunnsmedlemmers villighet til å rapportere kriminelle handlinger når de skjer. Holdninger til voldtekt, voldtektsmenn og til voldtekts ofre, både generelt i samfunnet og ikke minst i rettssystemet, har stor innvirkning på nettopp det enkelte offers villighet til å anmelde forholdet. På denne måten kan aksept for voldtektsmyter bidra til at det blir vanskeligere å bekjempe dette samfunnsproblemet. Et åpenbart spørsmål blir derfor; hvor utbredt er slike myter om voldtekt? Er det forskjeller mellom kvinner og menn med hensyn til aksept for voldtektsmyter, og i så fall hvorfor? For å forstå slike holdninger er det formålstjenlig å kartlegge andre forhold/faktorer som kan ha en sammenheng med, og kanskje også predikerer, aksept for voldtektsmyter. Spesifikke holdninger til voldtekt kan ha grobunn i mer generelle holdninger til kjønn, seksualitet og vold. Det vil derfor være naturlig å se på voldtektsmyter i sammenheng med generelle holdninger som sjåvinisme, og tradisjonelle oppfatninger av kjønnsroller og maskulinitet.

De overordnede forskningsspørsmålene for denne studien er;

*Hvor utbredt er aksept for voldtektsmyter? Har aksept for voldtektsmyter en sammenheng med kjønn? Hvilke andre holdninger til kjønn og kjønnstypisk atferd kan bidra til å forklare/predikere aksept for myter om voldtekt?*

For å besvare det siste spørsmålet vil jeg fokusere på ambivalent sjåvinisme rettet mot kvinner, aksept for tradisjonelle kjønnsroller for kvinner og menn, samt aksept for tradisjonelle oppfatninger av menn og maskulinitet.

## 2. TEORI

### 2.1. Holdninger

Mennesker forholder seg evaluerende til sine omgivelser. Bevisste og ubevisste handlinger involverer ofte bedømmelser eller vurderinger om hvorvidt objekter, hendelser, en selv eller andre er gode/dårlige, positive/negative. En holdning er et abstrakt begrep, og det finnes derfor en rekke definisjoner. Det eksisterer imidlertid en viss enighet om at en holdning på enkleste måte kan sies å være en generell, relativt stabil og varig kognitiv tendens til å reagere/respondere på en viss måte til ulike former for sosial stimuli (Ward, 1995). Eagly & Chaiken definerer holdninger slik:

“An attitude is a psychological tendency that is expressed by evaluating a particular entity with some degree of favor or disfavor” (Eagly & Chaiken, 1993:1).

En holdning er altså fokusert på en enhet eller et objekt, og er en predisposisjon til å evaluere denne enheten eller objektet som positivt eller negativt. Denne evalueringen kan gis uttrykk gjennom ens oppfatninger, følelser eller atferd. En holdning er en hypotetisk konstruksjon av en latent vurdering av en enhet/objekt, manifestert på en uperfekt måte gjennom holdningsmål eller andre former for observerbar atferd (Saks & Krupat, 1988 i Ward, 1995). Ethvert forsøk på å måle holdninger vil derfor uunngåelig være mangelfullt, med både tilfeldige og systematiske feil. Holdninger er gjerne generelle og globale heller enn spesifikke og snevre, og den sosiale stimuli kan bestå av mennesker, objekter eller abstrakte ideer. Holdninger er varige og forblir forholdsvis uendret over tid og omstendigheter. Sosialpsykologer trekker et skille mellom holdninger og relaterte konsepter som for eksempel overbevisninger, som mangler en evaluerende dimensjon, verdier som er mer abstrakte, og meninger, som gjerne blir ansett som mer spesifikke manifestasjoner av holdninger (Saks & Krupat, 1988 i Ward, 1995).

Innenfor forskningstradisjonen har det blitt argumentert for at en holdning består av tre komponenter; affekt, kognisjon og atferd (Fabrigar, MacDonald & Wegner, 2005). Den kognitive dimensjonen refererer til den faktiske overbevisningen. Man kan for eksempel tro at de fleste voldtektsofre selv provoserer gjerningsmannen til å voldta. Den affektive komponenten refererer til de positive eller negative følelsene man har til holdningsobjektet, eller evalueringen av de sosiale stimuliene som negativ eller positiv (Ward, 1995). Hvis man tror at de fleste voldtektsofre selv provoserer frem voldtekten, vil man sannsynligvis ha negative meninger om voldtektsofre, og kanskje vurdere overgrepet de har vært utsatt for som fortjent. Den tredje komponenten er knyttet til

atferdsimplikasjoner. Dette er tendenser til atferd knyttet til holdningsobjektet. Atferden kan være så diskrete som en lett spenning av muskler, eller så eksplisitt som å nekte å servere medlemmer av en bestemt gruppe på en restaurant. Hvis man for eksempel har en negativ holdning til voldtekts ofre fordi man mener de selv fremprovoserer voldtekten, er det sannsynlig at man vil ha mindre sympati for ofre, og mene at løsningen på seksualisert vold ligger i å endre på ofrenes atferd heller enn gjerningsmennesket.

Holdninger skapes gjennom en rekke ulike sosiale innflytelser. De formes gjennom læringsprosesser som klassisk betinging, operant betinging og modellering (Ward, 1995). Positive holdninger til opprinnelig nøytral stimuli kan skapes gjennom gjentatt eksponering for stimulien. Sosialiseringsagenter som foreldre, venner, media og skoler har sterk innflytelse på holdningsskaping (Ward, 1995). Når en holdning er blitt etablert kan den eksistere på enten eksplisitt eller implisitt nivå. Eksplisitte holdninger er man selv bevisst på og er lette å identifisere (Fazio, Sanbonmatsu, Powell & Kardes, 1986). Implisitte holdninger er man derimot mindre bevisst på, og disse er derfor vanskeligere å kontrollere. En persons eksplisitte og implisitte holdninger kan være motsigende, og en persons eksplisitte holdning kan også være inkonsistent med den uttrykte holdningen, spesielt hvis den eksplisitte holdningen er ansett å være politisk ukorrekt.

Katz (1960) argumenterer for fire klasser av funksjoner holdninger har på mikronivå. For det første utfyller holdninger en kunnskapsfunksjon som innebærer en fasilitering for forenkling av informasjonsprosesseringen ved å tilby et skjema hvor man kan integrere ny informasjon forholdsvis enkelt. Holdninger tilbyr med andre ord en mental snarvei for å kategorisere ny informasjon. Dersom man for eksempel er av den oppfatning at "snille piker" ikke kan bli voldtatt, blir det enkelt å forklare voldtekt med at offeret må ha gjort noe som medførte at hun ble voldtatt. En utilitær, eller instrumentell, funksjon av holdninger innebærer at de kan fungere som et hjelpemiddel for å nå mål og unngå negative konsekvenser. Mennesker som blir belønnet med oppmerksomhet og støtte når de gir uttrykk for fordommer, vil fortsette å uttrykke fordommer. Dersom fordommer er assosiert med negative sanksjoner vil uttrykket hindres. Dette kan bety at i sosiale miljøer hvor voldtektsmyter er utbredt og akseptert, kan disse mytene forsterkes gjennom gjentatt uttrykk og aksept. En ego-defensiv funksjon viser til vedlikehold og fremming av selvtilit. Sinne eller forakt rettet mot en ut-gruppe kan hjelpe til med å definere en selv, og styrker selvbildet gjennom sammenligning. Et eksempel på dette kan være kvinner som har høy aksept for voldtektsmyter. Man distanserer seg fra ofrene ved å klassifisere dem som en ut-gruppe. Til sist har holdninger en verdi-uttrykkende funksjon ved at man kan benytte dem til å formidle informasjon

om sine verdier og sin selvoppfatning. Dette betyr imidlertid ikke at det nødvendigvis er en direkte sammenheng mellom holdninger og handlinger. Allport (1954) hevdet at fordommer gjerne blir uttrykt på en skjult og indirekte måte, for å unngå negative sosiale reaksjoner. Det vil si at man kan ha oppriktig fordomsfulle atferdstendenser, men at sosiale hemninger som oppstår i en ansikt til ansikt-interaksjon kan forhindre denne atferden. Dette er blitt kalt en sosialt justerende funksjon, og kan bidra til å hemme enkelte holdninger i noen situasjoner men fasilitere dem i andre (Fabrigar et al., 2005). Smith, Bruner og White (1956) hevder i tillegg at holdninger fasiliteter relasjoner med mennesker vi liker. Det er mulig at de ulike funksjonene er knyttet til strukturelle egenskaper ved holdningene. Det vil si at hvorvidt en holdning har en gitt funksjon kan være et resultat av kunnskapsstrukturer assosiert med holdningen. Holdninger basert på informasjon knyttet til kjerneverdier kan for eksempel ha en verdi-uttrykkende funksjon, mens holdninger basert på informasjon som er relevant for selvfølelsen kan produsere en ego-defensiv funksjon (Fabrigar et al., 2005). Holdninger blir ikke aktivert på en uniform og automatisk måte uavhengig av situasjonen eller den sosiale stimulien. Forskning på sosial kognisjon har vist at det er to grunnleggende variabler som påvirker sannsynligheten for at lagret kunnskap blir aktivert; tilgjengeligheten av den lagrede kunnskapen i forkant av den sosiale stimulien, og graden av "fit" mellom den lagrede kunnskapen og den presenterte stimulien. Evalueringen av hvorvidt en gitt situasjon faktisk er en voldtekt vil derfor være mer sannsynlig dersom det gitte scenarioet stemmer overens med den oppfatningen man allerede har av hva som er en typisk voldtekt. Det vil si at en person som har stereotypiske holdninger til voldtekt, kan uansett bruke disse holdningene forskjellig, avhengig av situasjonen.

Holdninger kan selvsagt endres. Forskning gjort på overtalelse har vist at grunnleggende komponenter i kommunikasjonsprosessen kan påvirke og endre holdninger (Ward, 1995). Disse komponentene inkluderer kilden det overtalende budskapet kommer fra, mediet som blir brukt for å formidle budskapet, og det faktiske innholdet i budskapet (Ward, 1995).

## ***2.2. Fordommer og stereotypier***

Fordommer manifesteres som fiendtlige eller negative holdninger til en spesifikk gruppe mennesker, basert kun på deres medlemskap i denne gruppen (Aronson, Wilson & Akert, 2005), mens stereotypier er generelle overgeneraliseringer basert på gruppemedlemskap (Allport, 1954). De som holder seg til den tredelte teorien om holdninger, ser stereotypier som den kognitive komponenten av en holdning (Devine, 1989 i Kruglanski & Higgins, 2003). Andre hevder at stereotypier har en funksjonell rolle ved at de tillater en person å rasjonalisere sine fordommer mot

en gruppe. Klassiske teoretikere har foreslått at stereotypier er en uunngåelig konsekvens av ordinære kategoriseringsprosesser (Allport, 1954). Argumentet bak uunngåeligheten av fordommer er at så lenge det eksisterer stereotypier, vil det også eksistere fordommer. Kunnskaper om en stereotypi av en gruppe blir likestilt med fordommer mot denne gruppen. Dette perspektivet på fordommer har alvorlige implikasjoner, fordi holdninger til kjønn, rase etc. er en del av den sosiale arven i et samfunn, og man kan ikke unngå å lære om stereotypiske bilder av ulike grupper. Dette perspektivet overser imidlertid et vesentlig skille mellom det å ha kunnskap om en stereotypi, og det å akseptere stereotypen som sann. Personlige oppfatninger/vurderinger trenger ikke nødvendigvis å stemme overens med stereotypen (Devine, 1989 i Kruglanski & Higgins, 2003).

Stereotypier er ikke ondsinnede i utgangspunktet, men er heller en naturlig måte å kategorisere informasjon på ved å forenkle virkeligheten og ens forståelse av verden. Slike forenklinger kan imidlertid ha uheldige konsekvenser. Devine (1989 i Kruglanski & Higgins, 2003) argumenterer for at automatisk aktivering av stereotypier skaper sårbarhet for at også mennesker som i utgangspunktet ikke er fordomsfulle like fullt kan la stereotypier styre sin atferd i interaksjon med andre. Ifølge Devine (1989 i Kruglanski & Higgins, 2003) blir stereotypier automatisk aktivert hos alle som har kjennskap til dem. Denne aktiveringen krever lite kognitive ressurser og er først og fremst en passiv prosess som ikke involverer noe aktivt søk etter relevant informasjon i hukommelsen. På grunn av denne prosessens passive natur, trenger man ikke nødvendigvis å være seg bevisst verken holdningsobjektet eller den automatiske aktiveringen av assosiasjoner, noe som kan ha store konsekvenser for den videre evalueringprosessen. Automatiske prosesser utvikles gjennom hyppige gjentakelser av en gitt stimulus. Et spesifikt minne kan derfor aktiveres automatisk av et holdningsobjekt avhengig av styrken på assosiasjonen mellom minnet og objektet (Devine, 1989 i Kruglanski & Higgins, 2003; Fazio et al., 1986). Automatisk aktivering er derfor mer sannsynlig med hensyn til sterke holdninger, som er lettere tilgjengelige.

Man kan imidlertid kontrollere konsekvensene av den automatisk aktiverte stereotypen ved å bevisst ignorere den, eller ved å motbevise/utfordre dens riktighet. I denne fasen av evalueringprosessen vil et kontrollert søk etter informasjon finne sted. Både lagrede evalueringer og andre relevante assosiasjoner vil bli hentet fra hukommelsen. Denne overveielsesfasen forutsetter at man er utstyrt med både mulighet og motivasjon, fordi dette er en bevisst prosess som krever tid og kognitive ressurser. Hvis mulighet eller vilje mangler, vil den automatiske aktiveringen ha direkte innflytelse på en persons respons (Albarracín, Johnson & Zanna, 2005). Det er mange grunner til at en person vil være motivert til å reflektere over egne holdninger før man

uttrykker dem. I situasjoner hvor man er forventet å forklare eller rettferdiggjøre sine holdninger, vil man være mer motivert til å foreta grundige overveielser. Mulighet til å reflektere over en holdning avhenger av personens bevissthet om holdningsobjektet. Hvis man ikke er seg bevisst objektet, kan ingen overveielse finne sted. Begrensede kognitive ressurser kan også redusere ens muligheter til å reflektere over en holdning. Dette kan forekomme for eksempel i situasjoner hvor man er under tidspress, eller hvor flere ting skjer på en gang. I slike situasjoner kan den automatiske aktiveringen av assosiasjoner ha større innflytelse på responsen enn bevisste overveielser, selv om personen i utgangspunktet er motivert til å reflektere over holdningene sine.

Ikke alle fordommer er negative. Positive fordommer er positive holdninger til en spesifikk gruppe. Vi har oftest en slik forkjærlighet for vår egen gruppe, men slike fordommer er ikke alltid fordelaktig for gruppen de rettes mot. For eksempel kan rasebaserte fordommer om asiater (de er intelligente og hardtarbeidende) medføre økte forventninger til prestasjoner i denne gruppen. På samme måte bidrar stereotypiske oppfatninger om kvinners naturlige omsorgsevner til at byrden ved barneoppdragelse og stell av syke/gamle i hovedsak faller på kvinner.

Fordommer og stereotyper knyttet til voldtekt og mennesker som voldtar eller blir voldtatt, kan samles under fellesbegrepet voldtektsmyter.

### **2.3. Voldtektsmyter**

Begrepet voldtektsmyter ble først benyttet av Susan Brownmiller (1975) i hennes klassiske utgivelse *Against Our Will: Men, Women and Rape*. Voldtektsmyter er argumenter om voldtekt som legger skyld og ansvar for forbrytelsen på offeret, som frikjenner gjerningsmannen for ansvar, og som bidrar til å trivialisere alvorligheten av voldtekt (Brownmiller, 1975). Den første vitenskapelige undersøkelsen av aksept for slike myter ble imidlertid ikke utført før i 1980, hvor Martha Burt definerte voldtektsmyter som “*fordomsfulle, stereotype, eller feilaktige oppfatninger om voldtekt, voldtekts ofre og voldtektsmenn*”. Hun konkluderte med at seksuelt aggressiv atferd finner støtte i kulturelt grunnede holdninger som fremmer feilaktige oppfatninger om voldtekt, og som bidrar til å skape et fiendtlig klima for voldtekts ofre (Burt, 1980). Lonsway og Fitzgerald (1994) definerer voldtektsmyter slik;

*“attitudes and beliefs that are generally false but are widely and persistently held, and that serve to deny and justify male sexual aggression against women” (1994;134).*



stereotypier kan som tidligere nevnt sies å være den kognitive delen av en voldtektsmyte. Et gitt voldtektsscenario kan passe eller ikke passe med mytene om voldtekt, men enkelthendelser som gir støtte til myten blir gjerne viet mye oppmerksomhet, for eksempel i media. Majoriteten av voldtekter som motsier mytene, blir derimot ofte oversett eller ignorert. Selv om det finnes hendelser som kan bekrefte de mest utbredte mytene, er det generaliseringen og den overdrevne vektleggingen av disse som gjør slike overbevisninger til myter. Voldtektsmyter kan derfor konseptualiseres som en persons samlede stereotypiske oppfatninger om voldtekt.

Brownmiller (1975) deler voldtektsmyter inn i tre ulike hovedkategorier. Den første består av myter som bidrar til å legge skyld på offeret. Dette er oppfatninger av at voldtekt først og fremst skyldes offerets atferd, eller at et offer som har oppført seg “ansvarsløst” fortjener mindre sympati. Dette henger sammen med den andre kategorien som består av myter om gjerningsmannen. Disse går gjerne ut på at voldtekt ikke er et resultat av ondsinnethet eller ønske om å skade, men heller av at menn som voldtar kun følger sine naturlige instinkter. Under dette ligger en antakelse om at vanlige heteroseksuelle menn har en ustyrlig seksualdrift som gjør at de ikke kan holdes ansvarlige for sine handlinger, spesielt i tilfeller hvor de er blitt “provosert”. Den tredje hovedgruppen av myter er de som bidrar til å trivialisere selve voldtekten. Dette er i essens oppfatninger av voldtekt som setter et likhetstegn mellom vanlig heteroseksuell sex og voldtekt. Altså at voldtekt kun er sex som er “litt røff” og som man egentlig ikke tar noen skade av.

Voldtektsmyter som tjener til å legge skyld på offeret eller å frikjenne gjerningsmannen er blitt knyttet til Lerner og Matthews (1967) “just world”-teori. Denne teorien bygger på antakelsen om at mennesker har et grunnleggende behov for å tro at verden er rettferdig og at negative hendelser har en årsak. Troen på fortjente resultater gir oss en følelse av at vi har kontroll over hva som skjer med oss. Tanken er basert på den naive forståelsen av at gode ting skjer med gode mennesker, mens onde ting skjer med onde mennesker. Ut fra et slikt ståsted må man konkludere med at en person som opplever å bli voldtatt må ha gjort noe galt. Å se på et offers lidelser som fortjent og/eller selvgjort, gjenoppretter balanse i et kaotisk univers hvor forferdelige ting skjer på tilfeldig grunnlag og uten årsak. Det er skremmende å godta at noe så forferdelig som voldtekt kan forekomme under mindre stereotype (og derfor mindre forutsigbare) omstendigheter. Internalisering av voldtektsmyter kan også bidra til å beskytte oss mot ubehagelige tanker rundt hvorvidt vi selv har vært ofre for, eller skyldige i å begå slike overgrep (Lonsway & Fitzgerald, 1995). Voldtektsmyter tjener på denne måten en nyttefunksjon ved at de beskytter oss mot ubehagelige sannheter om gjerningsmenn og ofre for voldtekt. Ved å antyde at en kvinne lyver om voldtekten eller at hun “ba om det”, skaper

man en kontrollerbar attribusjon som tillater oss å beskytte oss mot å måtte anerkjenne muligheten for at vi selv, eller noen vi er glad i, også kan bli ofre for voldtekt. Aksept for voldtektsmyter gir kvinner en illusjon av at de selv kontrollerer sannsynligheten for å bli ofre ved å gjøre normativt “gode” og “rette” ting (Lonsway & Fitzgerald, 1995). Aksept for voldtektsmyter gir menn muligheten til å distansere seg selv fra disse “syke” mennene som begår seksuelle overgrep. Ved å benytte seg av voldtektsmyter som fremstiller voldtektsmenn som sexgale avvikere, kan de fleste menn tillate seg å tro at de selv er hevet over slik atferd, og at dette er et grunnleggende trekk ved deres karakter (Lonsway & Fitzgerald, 1995). Voldtektsmyter kan også benyttes av gjerningsmenn for at de skal kunne rettferdiggjøre/rasjonalisere sine handlinger, samt gi andre menn en måte å gi utslipp for fiendtlige holdninger til kvinner ved å unnskyldde gjerningsmannen. Ofre, gjerningsmenn og tredjepersoner har derfor alle i utgangspunktet en form for motivasjon for å benytte seg av voldtektsmyter.

Burt (1980) argumenterer for at aksept for voldtektsmyter er en del av en bredere ideologi av verdier og oppfatninger fordi det er positivt korrelert med tre brede holdninger; oppfatninger om at seksuelle relasjoner mellom kvinner og menn først og fremst er former for utnytting, aksept for interpersonlig vold som en legitim måte å løse problemer på, og aksept for tradisjonelle kjønnsroller. Forskning på aksept for voldtektsmyter har produsert mange og ofte motsigende resultater. Det er imidlertid enkelte funn som går igjen i de fleste studier på området. En av disse er at menn rapporterer noe høyere aksept for voldtektsmyter enn kvinner, og at negative holdninger til kvinner og aksept for tradisjonelle kjønnsroller er assosiert med høyere aksept for voldtektsmyter (Abrams, Viki, Masser & Bohner, 2003; Burt, 1980). Studier har også vist at respondenter med høy aksept for voldtektsmyter vil ha lavere sannsynlighet for å definere et gitt scenario som voldtekt, selv når de juridiske kriteriene er møtt (Muehlenhard & MacNaughton, 1988). Aksept for voldtektsmyter reduserer sannsynligheten for at man vil klandre gjerningsmannen, og kvinner med høy aksept for voldtektsmyter vil med større sannsynlighet selv være ofre for seksuell tvang (Muehlenhard & MacNaughton, 1988). Frese et al. (2004) fant støtte for at mennesker med høy aksept for voldtektsmyter i større grad legger skyld på offeret, nedvurderer skadevirkninger av voldtekt, og vil med mindre sannsynlighet anbefale offeret å anmelde hendelsen til politiet. Priming av menns aksept for voldtektsmyter har vist seg å øke deres selvrapporterte sannsynlighet for selv å begå seksuelle overgrep (Bohner et al., 1998). Forskning har også funnet assosiasjoner mellom aksept for voldtektsmyter, fiendtlighet mot kvinner, aksept av stereotypiske holdninger til og tradisjonelle kjønnsroller for kvinner, samt negative evalueringer av voldtekts ofre (Lonsway & Fitzgerald, 1994). I såkalte “mock-trials” hvor forsøkspersoner blir satt i rollen som jurymedlemmer

i en fiktiv rettssak, har høy aksept for voldtektsmyter vist seg å føre til større grad av klandring av offeret (victim blame), lavere andel domfellelser av anklagde gjerningsmenn, og mildere straffeutmåling for dømte gjerningsmenn (Finch & Munro, 2005).

#### **2.4. Tradisjonelle kjønnsroller**

Teorier om kjønnsroller tar utgangspunkt i at menn og kvinner gjennom sosialiseringprosessen utvikler normative oppfatninger om “riktig” mannlig og kvinnelig atferd. Innenfor heteroseksuell seksuell interaksjon er den samfunnsmessige forventningen at menn skal være dominerende, demonstrere makt og være seksuelt aggressive. Kvinner skal derimot forholde seg passive, underlegne og være seksuelt tilbakeholdne. Burt (1980) fant i sin forskning støtte for at aksept for slike tradisjonelle kjønnsroller var en signifikant prediktor for aksept av voldtektsmyter og for negative holdninger til voldtekts ofre. Disse funnene er også blitt funnet i en rekke senere studier (Abrams et al., 2003; Viki, Abrams & Masser, 2004; Yamawaki, 2007; Yamawaki & Tschanz, 2005). Dette har fått videre indirekte støtte i studier som viser at i forhold til voldtekt i intime relasjoner, blir gjerningsmannen pålagt mindre ansvar for sine handlinger, og alvorligheten av gjerningen blir vurdert som lavere enn hvis gjerningsmannen er fremmed for offeret (Bostwick & DeLucia, 1992; Kowalski, 1992). Den tilsynelatende robuste tendensen til å trivialisere voldtekt innenfor intime relasjoner, kan være et uttrykk for en oppfatning om at kvinnen i slike relasjoner er å betrakte som mannens “eiendom”, og at han derfor blir tilskrevet en viss frihet til å behandle henne som han vil (Russell, 1990). Fordi de fleste voldtektsforbrytere er menn, kan man ikke ignorere samfunnsmessige oppfatninger av tradisjonelle kjønnsroller for menn, som sier at menn fra naturens side er seksuelt dominerende og aggressive (Glick & Fiske, 1996).

Burt og Estep (1981) beskrev en rekke kulturelle forestillinger om kjønn og seksualitet som er tatt for gitt i vestlige samfunn, og som kan bidra til å underbygge fornektelse av at en voldtekt har funnet sted, eller til og med fornektelse av voldtekt som fenomen. En av disse kulturelle forestillingene er at sex og voldtekt er det samme fenomenet. En kvinne er forventet å si “nei” som en del av hva Burt og Estep (1981) kaller det “heteroseksuelle spillet”. Hun må si nei for ikke å bli oppfattet som løsaktig og umoralsk. Menns seksualitet blir konstruert som aggressiv og direkte, og en “ordentlig” mann vil aldri si nei til sex hvor det er tilgjengelig. Når en mann blir seksuelt opphisset kan han derfor ikke lenger forventes å kunne kontrollere sin atferd. Menns seksualitet blir på denne måten knyttet opp til vold og aggressivitet, mens kvinners seksualitet blir knyttet opp mot underkastelse og smerte (Burt & Estep, 1981) Dette er en forestilling av seksualitet som blir forsterket og romantisert gjennom populærkultur og massemedia, og mannlig dominans og

kvinnelig underkastelse er slik blitt institusjonalisert som naturlig og essensiell. Sammenknytningen av vold/tvang og sex er blitt en heteroseksuell norm (Burt & Estep, 1981), og dette medfører at det er stor ambiguitet knyttet til spørsmål om hva som er voldtekt og hva som er “bare sex”. Problemet med voldtekt blir på denne måten tilskrevet offeret, enten fordi hun ikke forstår at det som har skjedd henne er naturlig og uproblematisk, eller fordi hun ikke har gjort det tilstrekkelig klart at hennes avvisning var virkelig og ikke påtatt. Muehlenhard og Hollabaugh (1988) benytter begrepet “token resistance” for å beskrive kvinners useriøse avvisning til seksuelle tilnærmelser. Mennesker som er av den oppfatning av at kvinner flest ofte benytter seg av “token resistance”, vil ikke være tilbøyelig til å tro på at en voldtekt har funnet sted med mindre det finnes beviser for at offeret har ytt sterk motstand både fysisk og verbalt (Osman & Davis 1999 i Sims et al., 2007). Med andre ord vil et voldtektsoffer ha vanskeligere for å bli trodd hvis hun ikke har slått, sparket, skreket, etc. Garcia (1998) fant at direkte og ekstrem motstand i større grad ble tolket som reell motstand av respondenter. Dette går på tvers av de tradisjonelle kjønnsrollenormer som forteller kvinner at de ikke skal ha ekstreme og direkte reaksjoner. Kvinner lærer tidlig å kamuflere eller mildne sine reaksjoner for ikke å såre eller støte noen. Myten om at menn ikke er i stand til å forstå seksuell avvisning er blitt kritisert av blant andre O’Byrne, Rapley og Hansen (2006). I en studie av menns forståelse av ikke-verbale avvisninger fant de at menn ikke bare har en sofistikert forståelse av kvinners ikke-verbale avvisninger, basert på for eksempel kroppsspråk, men at de også ofte benytter slike avvisningsstrategier selv. O’Byrne et al. (2006) konkluderte med at fenomener som “date rape” ikke er resultater av uskyldige misforståelser eller kommunikasjonssvikt, slik myten tilsier, men heller av enkelte menns bevisste intensjoner om å begå voldtekt. Løsningen på problemet ligger derfor ikke i å lære kvinner å si “nei” mer tydelig, fordi menn er allerede eksperter i å forstå “utydelige nei” (O’Byrne et al., 2006). Dersom man forventer et tradisjonelt kjønnsrollemønster vil man sannsynligvis også forvente at kvinner følger seksuelle “scripts” som korresponderer med den tradisjonelle kjønnsrollen. Det vil si at kvinner sier nei til sex, uavhengig av om de vil ha sex eller ikke, fordi det er sosialt forventet at de skal si nei. Hvis man følger denne tankerekken kan man kanskje forvente at individer med høy aksept for tradisjonelle kjønnsroller også kan vise høy aksept for voldtektsmyter, og da kanskje spesielt myter som bidrar til å trivialisere voldtekten.

Mange voldtektsmyter bygger på tradisjonelle oppfatninger av kjønn og hva som er passende og/eller typisk kvinnelig og mannlig atferd, og jeg finner det derfor hensiktsmessig å undersøke sammenhengen mellom aksept for tradisjonelle kjønnsroller og aksept for voldtektsmyter.

## ***2.5. Tradisjonell maskulinitet***

De stereotyper som kanskje er mest relevant i forbindelse med voldtekt er de som er relatert til oppfatninger om menns og kvinners plass i den sosiale orden. Disse stereotypene er organisert rundt forestillinger om maskulinitet og femininitet. Kvinner har i vår del av verden gjennomgått enorme sosiale forandringer. Mens en kvinnes rolle (eller manglende rolle) i samfunnet ble tatt som en selvfølge for 50-60 år siden, er spørsmål om kjønn i dag blitt et fokus for forskning på sosiale ulikheter. Kvinner har entret arbeidsmarkedet, noe som har ført til endringer på et tredje område; balanseringen av familie og jobb. For ikke så lenge siden var kvinner forventet å velge mellom familie og karriere. Etter hvert er kvinner blitt mindre villige til å velge det ene eller det andre. Kvinner har også endret det seksuelle landskapet. Kimmel (2006) hevder at det i etterdønningene av den seksuelle revolusjonen, i hovedsak er kvinnene som har vært de seksuelle pionerene. Det har blitt sosialt akseptert at kvinner uttrykker at de liker sex, ønsker sex og søker sex. Kvinner føler de har rett til seksuell tilfredsstillelse og har lært å si ja til egne behov. Sett under ett, ser vi at disse endringene medfører at oppfatningen om hva det vil si å være kvinne, og hvordan kvinner skal være, har endret seg drastisk på forholdsvis kort tid.

Problemet knyttet til denne endringen er ifølge Kimmel (2006) at menn ikke har gått igjennom den samme transformasjonen, noe som har ført til noe som kan kalles en slags identitetskrise for menn. Den verden menn i dag lever i har endret seg radikalt de siste 50 år, men ideer om hva det vil si å være maskulin er stort sett de samme som før. Ideologien bak maskulinitet har vært mer eller mindre statisk, og oppfatninger om hva det vil si å være mann er fortsatt låst fast i et mønster som ble skapt for og av tidligere generasjoner.

Det er på dette punktet viktig å fremheve at Kimmel (2006) er en sosiolog som i hovedsak baserer sine observasjoner på det amerikanske samfunnet. Hans teorier kan derfor ikke automatisk overføres til det norske samfunnet, da manssrollen i Norge trolig skiller seg noe fra manssrollen i USA i at ideologien bak er mindre knyttet til tradisjonelle oppfatninger om kjønn. Brandth og Kvande (1996) forklarer begrepet hegemonisk maskulinitet som «det dominerende maskuline ideal, som ikke nødvendigvis samsvarer helt med den faktiske identiteten hos flertallet av menn» (Brandth & Kvande, 1996:163). Maskulinitet har tradisjonelt blitt knyttet opp til lønnsarbeid, og evnen til å forsørge en familie, noe som kan være en forklaring på hvorfor menn generelt bruker mer tid på inntektsgivende arbeid enn kvinner, og som videre har konsekvenser for menns involvering i husholdningen (Brandth & Kvande, 1996).

Brannon (1985) oppsummerer den tradisjonelle maskuline ideologien i fire uskrevne leveregler.

Den første “No Sissy Stuff”, stadfester at maskulinitet først og fremst er en ubøyeelig avvisning av alt som er feminint. Enhver atferd som kan oppfattes som “pysete” eller feminin blir automatisk definert som en svakhet, og er et klart brudd på maskuline atferdsnormer. Den andre leveregelen, “Be A Big Wheel”, går på at velstand, makt og status er klare indikatorer på maskulinitet, og den som har mest, er mest mann. Maskulinitetens tredje leveregel setter stødighet og stabilitet som krav. “Be A Sturdy Oak”. Dette innebærer en evne til å forholde seg rolig, kald og kalkulerende selv i de mest stressende situasjoner. En ordentlig mann kan altså aldri tillate seg selv å få panikk, uttrykke tvil eller redsel. Med andre ord; Ikke vis følelser. Den siste leveregelen, “Give`em Hell”, krever at en mann skal ha en aura av fare og aggresjon rundt seg. En ordentlig mann skal aldri være redd for å ta en risiko, og han skal like å leve livet farlig (Brannon, 1985).

Når det gjelder maskulinitetens fjerde regel, “Give`em Hell”, kommer man ikke utenom sex og vold. Som sagt er det først og fremst kvinner som har gått gjennom en seksuell revolusjon de siste tiårene. Det er ironisk at etter hvert som kvinner i større og større grad sier ja til sex, blir vi også mer og mer oppmerksomme på fenomenet voldtekt, og da spesielt såkalt bekjentskapsvoldtekt. En bred oppfatning blant feminister og andre samfunnsvitere er at voldtekt først og fremst er et uttrykk for makt og dominans. Kimmel (2006) hevder derimot at når menn snakker om voldtekt, er det ikke i en tone som uttrykker dominans, men heller det motsatte. Han hevder dømte gjerningsmenn i større grad gir uttrykk for maktesløshet og mangel av kontroll. Edin, Lalos, Högberg & Dahlgren (2008) fant i sin studie av menn dømt for partnervold at et fellestrekk for disse var at de ofte uttrykte frykt for å være et “null”, og at de ofte følte seg truet, uelsket, maktesløse og utilstrekkelige. Kimmel (2006) fremsetter en teori om at voldtekt, i likhet med mange andre former for vold, er et uttrykk for at man forsøker å vinne/gjenvinne makt og dominans man føler man i utgangspunktet har krav på, heller enn et uttrykk for den makt man allerede har. Menn som blir oppdratt etter den tradisjonelle maskulinitetens leveregler, men som oppdager at de lever i en verden hvor disse reglene ikke lenger er kompatible med virkeligheten, føler seg kanskje snytt for den dominerende rollen det var meningen de skulle inneha. Menn benytter seg av makt når de føler at den makt som er “rettmessig deres” er truet. Dette kan også overføres til holdninger til voldtekt. Personer som har tradisjonelt maskuline holdninger kan ha en oppfatning av at menn, i hvert fall i noen tilfeller, har en slags rett eller krav på kvinnens kropp, og at de derfor vil være mindre tilbøyelige til å fordømme handlinger som for eksempel voldtekt, eller de vil være mindre tilbøyelige til i det hele tatt å definere en hendelse som voldtekt.

Oppfatninger om kjønnene og maskulinitet/femininitet er konstruert rundt motsetninger. Femininitet

blir som maskulinitetens motpol knyttet opp til varme, uttrykksfullhet og omtanke. Ulike stereotyper av kvinner er sterkere differensiert enn stereotyper av menn, og det finnes ifølge Kilmartin og Allison (2007) tre undertyper; den tradisjonelle kvinnen (husmoren), den profesjonelle kvinnen (uavhengig, ambisiøs og selvsikker), og playboy-bunny'en (sexobjektet). Hyperfemininitet inkluderer en overbevisning om at en kvinnes suksess avhenger av hennes seksualitet og hennes evne til å utvikle og vedlikeholde et forhold til en mann (Kilmartin & Allison, 2007). De som støtter denne ideologien har også en tendens til å mene at en kvinnes rettigheter og roller i samfunnet skal være restriktive og tradisjonelle. Kvinner som skårer høyt på mål av hyperfemininitet har også en tendens til å vurdere ekteskap som viktigere enn karriere, og mener det er viktig at en eventuell ektemann har en prestisjefull jobb og økonomisk suksess. Disse kvinnene er også funnet å reagere mindre negativt på beskrivelser av seksuell tvang (Murnen, 1998). Hyperfemininitet og hypermaskulinitet er konsepter som er gjensidig forsterkende, og tjener til å opprettholde tradisjonelle kjønnsroller. I en meta-analyse som inkluderte 39 studier og 11 forskjellige mål på holdninger, ble hypermaskulinitet funnet å være den sterkeste prediktoren for voldtekt (Murnen, Wright & Kaluzny, 2002). Hyperfemininitet er ikke årsaksmessig knyttet til voldtekt, men kan innta en støttende rolle og kan bidra til det holdningsmessige grunnlaget som rettferdiggjør, rasjonaliserer og minimerer alvorligheten av hendelser hvor menn utøver vold mot kvinner.

Fordi menn står for majoriteten av seksualforbrytelser, og fordi så mange voldtektsmyter er bygd på antakelser om maskulinitet, finner jeg det naturlig å undersøke hvordan syn på maskulinitet bidrar til aksept av myter.

## ***2.6. Ambivalent sjåvinisme***

Eksistensen av fordommer er gjerne kjennetegnet av ulike mål på motvilje, som for eksempel sosial avstand og negative stereotyper. Fordommer basert på kjønn kan imidlertid ikke automatisk sammenlignes med fordommer basert på for eksempel etnisitet, da det aldri har eksistert to grupper som har vært mer intimt knyttet sammen enn kvinner og menn. Videre har ikke kulturelle forestillinger av kvinner gjennom ulike tider og steder vært utelukkende negative.

Sjåvinisme har typisk blitt ansett som en refleksjon av fiendtlighet mot kvinner. Ifølge Glick og Fiske (1996) ignorerer dette perspektivet et viktig aspekt ved sjåvinisme, nemlig de positive følelsene rettet mot kvinner som ofte går hånd i hånd med sjåvinistisk motvilje. Glick og Fiske (1996) ser sjåvinisme som et multidimensjonelt konsept som inneholder to ulike sett av sjåvinisme;

fiendtlig og velvillig sjåvinisme. Med fiendtlig sjåvinisme menes de aspekter ved sjåvinisme som stemmer overens med Allports (1954) klassiske definisjon av fordommer. Velvillig sjåvinisme blir derimot av Glick og Fiske (1996) definert som et sett av holdninger til kvinner som er sjåvinistiske med hensyn til at man har et stereotypisk syn på kvinner og en oppfatning av at kvinner skal ha noe restriktive roller, men som har en subjektivt positiv tone og som også har en tendens til å oppmuntre atferd som vanligvis blir kategorisert som prososial (for eksempel hjelping) eller intimitetssøkende (for eksempel selvutgivelse). Til tross for disse tilsynelatende positive aspektene, blir ikke velvillig sjåvinisme definert som noe positivt av Glick og Fiske (1996), da også velvillig sjåvinisme er grunnet i tradisjonelle stereotypier og maskulin dominans, og fordi konsekvensene av velvillig sjåvinisme kan være negative.

Sjåvinistiske holdninger gir grunnlaget for kjønnsbasert vold både på individuelt og sosialt nivå. Glick og Fiske (2001) henviser til sjåvinismens todelte natur når de snakker om “the stick and carrot” som holder kvinner på sin plass i et patriarkalsk samfunn. Fiendtlig sjåvinisme (“the stick”) innebærer en mistro til kvinner generelt og til relasjoner mellom kjønnene spesielt. Slike holdninger er negative og sterke. Typiske uttalelser som blir brukt for å måle fiendtlig sjåvinisme spiller på ideen om at kvinner lett føler seg krenket, overdriver problemer, søker makt og stiller urimelige krav. Fiendtlig sjåvinisme kan derfor predikere en trivialisering av voldtekt ved at man antar at voldtekts ofre overdriver alvorligheten av hendelsen, samtidig som at man går ut ifra at offeret har “lokket” gjerningsmannen seksuelt for å oppnå visse fordeler (penger, oppmerksomhet), eller for å såre/skade/dominere gjerningsmannen. Velvillig sjåvinisme (“the carrot”) innebærer derimot en oppfatning av at kvinner skal beundres, dyrkes og beskyttes (Glick & Fiske, 2001). På overflaten ser slike holdninger ut til å være positive, men implisitt i ideen om at kvinner skal beskyttes, er ideen om at kvinner er svake og hjelpeløse. Menn blir plassert i den dominante rollen som beskyttere og forsørgere. Opprettholdelsen av maktforskjellen blir kamouflert bak et velvillig ønske om å hjelpe, og kvinner vil ofte selv demonstrere støtte for velvillig sjåvinisme (Kilmartin & Allison, 2007). Velvillig sjåvinisme setter også rammer for hvordan den ideelle kvinne skal være, og kan derfor innebære at kvinner som trår utenfor disse rammene “mister” den velvillige beskyttelsen. Eksempler på dette kan være når kvinner som kler seg “utfordrende”, drikker alkohol eller flørter med fremmede menn, selv blir tilskrevet ansvar for å ha blitt voldtatt. Viki og Abrams (2002) fant at voldtekts ofre som blir oppfattet som “dårlige” kvinner får mindre sympati enn ofre som blir oppfattet som “gode” kvinner. Idealet om å beskytte “gode” kvinner kan derfor omvendes til at alle “dårlige” kvinner er fritt vilt. Edin et al. (2008) utførte en rekke intervjuer med profesjonelle terapeuter med lang erfaring med behandling av menn dømt for partnervold. En av



fellestrekkene for disse mennene var at de tenderte til å ha ideal-bilder av kvinner som ikke hadde noen rot i virkeligheten. Volden i disse relasjonene ble, ifølge terapeutene, “utløst” av konflikter skapt av mannens ekstremt høye forventninger til og romantiske forestillinger av sin partner. Ifølge Burt og Estep (1981) blir det i noen tilfeller akseptert og anerkjent at en voldtekt faktisk har funnet sted, men viktigheten av en slik hendelse blir nedtonet, enten fordi offeret ikke er “tilstrekkelig” skadet, eller fordi offeret er uviktig eller ikke verdig sympati. Denne forestillingen gjør seg særlig gjeldende når overgrep blir gjort mot individer som samfunnet generelt anser som “fritt vilt”. Dette er ofte individer som har tråkket utenfor de normative forventningene til sin kjønnsrolle, og inkluderer gjerne prostituerte, homofile/lesbiske, single kvinner eller “falne” kvinner som blir fremstilt som seksuelle masochister som liker voldelig sex. Abrams et al.(2003) foreslo at forskjellene mange studier finner med hensyn til ansvarliggjøring av offeret i voldtektssaker hvor gjerningsmannen er en fremmed vs. en bekjent, kan bli forklart ut ifra velvillig sjåvinisme. De baserte denne påstanden på Batemen`s (1991) observasjon om at kvinner tradisjonelt blir tilskrevet den velvillige stereotypen som seksualitetens voktere (“guardian of sexuality”). Slike oppfatninger av relasjoner mellom kvinner og menn legger ansvarsbyrden for seksuell moral på kvinner heller enn på menn. På grunn av dette kan det i tilfeller av voldtekt (eller anklager om voldtekt) bli viet mer oppmerksomhet til offerets atferd enn til overgriperens intensjoner og handlinger (Batemen, 1991). Anderson og Doherty (2008) peker på en generell praksis i rettssystemet hvor forsvarsadvokater vil trekke frem voldtektsofres tidligere seksuelle erfaringer for å få dem til å fremstå som løsaktige og umoralske. Kvinner som har demonstrert såkalt risikoatferd blir ofte beskyldt for selv å være helt eller delvis ansvarlig for å ha blitt voldtatt (Edmonds & Cahoon, 1986; Richardson & Campbell, 1982; Workman & Freeburg, 1999). Risikoatferd blir sett på som lite kvinnelig, og går på tvers av det feminine idealet av den passive kvinnen. Dette styrker konseptet om at kvinner ikke kan nyte den samme personlige frihet som menn har, og hva som er vurdert å være risikoatferd for henholdsvis kvinner og menn kan derfor ses som en funksjon for opprettholdelse av maktrelasjoner mellom kjønnene i et patriarkalsk samfunn.

Glick og Fiske (1996) argumenterer for at både velvillig og fiendtlig sjåvinisme har tre felles komponenter; paternalisme, kjønnsdifferensiering og heteroseksualitet. Hver komponent reflekterer overbevisninger hvor ambivalens mot kvinner er iboende, det vil si at hver komponent inneholder både velvillige og fiendtlige aspekter, som tjener til å forklare og/eller rettferdiggjøre de underliggende sosiale og biologiske omstendighetene som karakteriserer relasjoner mellom kjønnene.

### *2.6.1. Paternalisme*

Den bokstavelige betydningen av paternalisme er “faderlig preget forhold” eller “formynderi” (Bokmålsordboka, 2009). Denne definisjonen demonstrerer godt argumentet for at sjåvinisme er preget av ambivalens, siden en fars forhold til sine barn er preget av både dominans (dominerende paternalisme) og kjærlighet og beskyttelse (beskyttende paternalisme). En tilhenger av dominerende paternalisme vil argumentere for at kvinner ikke er selvstendige mennesker, noe som legitimerer behovet for en overordnet mannsfigur. Beskyttende paternalisme er en oppfatning av at menn har samfunnsmessig makt som ikke er tilgjengelig for kvinner, og at menn derfor bør forsørge og beskytte kvinner. Beskyttende paternalisme kan eksistere side om side med dominerende paternalisme på grunn av at menn er dyadisk avhengige av kvinner, noe som medfører at kvinner må elskes og beskyttes. Beskyttende paternalisme gjør seg tydelig gjennom menns tradisjonelle kjønnsrolle som beskyttere og forsørgere.

### *2.6.2. Kjønnsdifferensiering*

Utviklingsmessig er kjønn en av de tidligste og sterkeste gruppeidentiteter som blir internalisert (Maccoby, 1988). Barn forstår tidlig at det er forskjell på gutter og jenter. Sosial identitetsteori (Tajfel, 1981) antyder at tendensen til å differensiere mellom grupper vil være sterk når sosial status er knyttet til gruppe-medlemskap, noe som bidrar til å skape sosiale ideologier som rettferdiggjør statusforskjellene. På samme måte som dominerende paternalisme, gir konkurrerende kjønnsdifferensiering en sosial rettferdiggjøring av mannlig strukturell makt. Kun menn blir ansett for å ha de egenskaper som er nødvendige for å ha myndighet over viktige sosiale institusjoner. Den dyadiske avhengigheten menn har av kvinner skaper imidlertid også ideen om at kvinner har positive egenskaper som er unike for kvinner. Komplementær kjønnsdifferensiering foster oppfatninger om at kvinner og menn har ulike egenskaper som komplementerer hverandre, og de positive egenskaper som blir tilskrevet kvinner kompenseres for de egenskaper som menn stereotypisk mangler, som for eksempel empati og omsorgsevner.

### *2.6.3. Heteroseksualitet*

Heteroseksuelle romantiske forhold er utvilsomt en av de største kildene for menns ambivalente holdninger til kvinner. Menns seksuelle motivasjon mot kvinner kan kanskje knyttes til et genuint ønske om psykologisk nærhet (heteroseksuell intimitet). Selv om heteroseksuelle forhold på sitt beste kan være en kilde til euforiske og intime følelser, er slike forhold også den største trusselen til vold for kvinner (Crawford & Unger, 1992). Menns dyadiske avhengighet av kvinner skaper en unik situasjon hvor den dominerende gruppen opplever å være avhengig av den underordnede

gruppen. Sex blir gjerne sett på som en ressurs som kvinner er “gatekeepers” for (Zillmann & Weaver, 1989). Dette skaper en sårbarhet som menn kanskje er ukomfortable med, noe som reflekteres i hyppigheten av at kvinner blir portrettert som manipulerende fristerinner. Ideen om at kvinner bruker sex for å oppnå dominans over menn er en oppfatning som er assosiert med fiendtlighet mot kvinner. For noen menn kan seksuell tiltrekning til kvinner være uløselig knyttet til et ønske om å dominere dem (heteroseksuell fiendtlighet).

En mulig grunn til at sjåvinistiske individer kan ha ambivalente holdninger til kvinner uten å oppleve at det er noen konflikt eller forvirring knyttet til disse holdningene, er at sjåvinistisk ambivalens ofte vil uttrykkes ved å fordele ulike kvinner inn i inngrupper og utgrupper. Den foretrukne inngruppen, består av kvinner som godtar tradisjonelle roller som stemmer overens med de paternalistiske, kjønnsdifferensierte og seksuelle motiver som tradisjonelle menn har. Den mislikte utgruppen vil derimot bestå av kvinner som utfordrer eller truer disse motivene, som for eksempel feminister. Ved å differensiere mellom kvinner på denne måten, kan menn opprettholde en følelse av holdningsmessig konsistens (“Alle kvinner er horer, bortsett fra mamma”), selv om de egentlig er ambivalente mot kvinner generelt. Enkelte kvinner kan kanskje passe inn i inngruppen med hensyn til en dimensjon, men falle utenfor i andre dimensjoner. Eksempler på dette kan være en fars holdninger til en datter som er en radikal feminist, eller en sjåvinistisk manns holdninger til en attraktiv kvinne.

Kilmartin og Allison (2007) hevder at gjerningsmenn innen alle former for kjønnsbasert vold har fiendtlig sjåvinistiske holdninger til kvinner, og at disse holdningene bidrar til å rasjonalisere volden. Samfunnet støtter opp rundt disse holdningene gjennom sosiale og strukturelle ulikheter mellom kjønnene, sjåvinisme i språket, og de ledende metaforene i kulturen (Lerner, 1986).

Ambivalent sjåvinisme har sine røtter i biologiske og sosiale tilstander som er vanlig i de fleste grupper av mennesker (Glick & Fiske, 1996). Tendensen til patriarki har sannsynligvis flere årsaker. Seksuell dimorfisme er en av dem. Menns overlegne størrelse og fysiske styrke kan være en faktor som typisk har medført at menn har dominert førindustrielle samfunn. En annen faktor er den kjønnsbaserte rolledelingen, hvor kvinners arbeidsoppgaver tradisjonelt sett er blitt begrenset til hjemmet.

Relasjoner mellom kjønnene skaper en unik situasjon som er forskjellig fra andre inngruppe/utgruppe-relasjoner. Seksuell reproduksjon gir ifølge Guttentag og Secord (1983 i Glick

og Fiske, 1996) kvinner dyadisk makt. Menn avhenger av kvinner for reproduksjon, seksuelle behov og psykologisk intimitet. Innen patriarkalske samfunn er kvinners dyadiske makt reflektert i aspekter ved den sosiale ideologien, som for eksempel beskyttende holdninger til kvinner, en ærbødighet for kvinners rolle som mødre, og en idealisering av kvinner som romantiske partnere. Det er nettopp disse holdningene som kjennetegner velvillig sjåvinisme. Balansen av makt mellom kjønnene i et samfunn vil typisk være kompleks, og reflektere den samtidige eksistensen av mannlig strukturell makt og kvinners dyadiske makt. Selv om velvillig sjåvinisme antyder et positivt syn på kvinner, deler den visse antakelser med fiendtlig sjåvinisme, for eksempel at kvinners roller bør være restriktive og at kvinner er “det svake kjønn”. Mens fiendtlig sjåvinisme innebærer at kvinner blir ansett å være for inkompetente til å inneha makt på den politiske eller økonomiske arena, gir velvillig sjåvinisme en mer komfortabel rasjonalisering for å innskrenke kvinners roller. Liknende retorikk er blitt benyttet for å rettferdiggjøre kolonisering og slaveri (jf. “Den hvite manns byrde”). Denne ideologien kombinerte oppfatningen av den utnyttede gruppens inkompetanse til å ta vare på seg selv med velvillige rettferdiggjøringer som tillot medlemmer av den dominante gruppen å se på sine egne handlinger som noe annet enn ren utnytting (Taifel, 1969 i Glick & Fiske, 1996). På samme måte kan velvillig sjåvinisme benyttes til å kompensere for eller å legitimere fiendtlig sjåvinisme.

Chapleau et al. (2007) argumenterer for at ambivalent sjåvinisme blir kulturelt overført til både kvinner og menn i den gitte kulturen. Ambivalente sjåvinistiske holdninger til kvinner er derfor ikke nødvendigvis forbeholdt menn. Også kvinner kan ha sjåvinistiske holdninger til sitt eget kjønn. Det er sannsynlig at det vil være stor variabilitet med hensyn til i hvor stor grad fiendtlig og velvillig sjåvinisme vil karakterisere et menneske. Jeg ser det derfor som mest hensiktsmessig å undersøke individuelle forskjeller av ambivalent sjåvinisme, samt hvordan denne sjåvinismen eventuelt bidrar til aksept for voldtektsmyter.

Formålet med denne studien var, som nevnt å belyse utbredelsen av aksept for voldtektsmyter, samt hvilke faktorer som eventuelt kan predikere en slik aksept blandt den generelle befolkningen i Norge. For å oppnå dette ble det utviklet et spørreskjema med fem ulike holdningsmål basert på tidligere studier. Disse spørreskjemaene ble distribuert til 200 personer valgt ut fra studentmassen på Dragvoll samt blant ansatte og besøkende på statens hus i Trondheim. Voldtektsmyter ble i spørreskjemaet operasjonalisert i form av 15 utsagn om voldtekt, voldtekts ofre og gjerningsmenn.

*Problemstillingene i studien er;*

- I. Hvor utbredt er aksept for voldtektsmyter, og er det kjønnsforskjeller i aksept for voldtektsmyter?*
- II. Kan holdningsvariablene fiendtlig sjåvinisme, velvillig sjåvinisme, tradisjonelle kjønnsroller og tradisjonell maskulinitet predikere aksept for voldtektsmyter, og er disse prediktorer de samme for menn og kvinner?*

### 3.METODE

#### 3.1.Informanter

Spørreskjemaet “holdninger til kjønntypisk atferd” ble delt ut til studenter ved NTNU og til ansatte og tilfeldig besøkende på Statens hus i Trondheim. Utdelingen hadde en responsrate på 77,5 prosent, noe som resulterte i 155 komplett utfylte spørreskjema. 87 (56,1 %) av respondentene var kvinner og 68 (43,9 %) var menn. Aldersspredningen var mellom 18 og 66 år, med et gjennomsnitt på 27,99 år. 51,6 prosent av respondentene var single, 19,4 prosent rapporterte at de hadde kjæreste, 16,1 prosent hadde samboer og 12,9 prosent var gift. Respondentenes skårer på høyest fullførte utdanning viste at 1,3 prosent av respondenter kun hadde grunnskole, 7,1 prosent hadde videregående yrkesfaglig skole, 56,1 prosent hadde videregående allmennfaglig skole, 18,7 prosent hadde inntil tre år på høyskole/universitet, og 16,8 prosent hadde høyskole/universitet over tre år.

Tabell 1.

*Deskriptive beskrivelser av demografiske variabler*

|                                     | <b>N</b> | <b>%</b> | <b>M</b> | <b>Std</b> |
|-------------------------------------|----------|----------|----------|------------|
| Informanter                         | 155      |          |          |            |
| <b><u>Kjønn</u></b>                 |          |          |          |            |
| Kvinner                             | 87       | 56,1     |          |            |
| Menn                                | 68       | 43,9     |          |            |
| <b><u>Alder</u></b>                 |          |          | 27,99    | 12,53      |
| 18-34                               | 125      | 80,6     |          |            |
| 35-49                               | 14       | 9,0      |          |            |
| 50-66                               | 16       | 10,3     |          |            |
| <b><u>Utdanning</u></b>             |          |          |          |            |
| Grunnskole                          | 2        | 1,3      |          |            |
| Vgs. Yrkesfaglig                    | 11       | 7,1      |          |            |
| Vgs. Allmennfaglig                  | 87       | 56,1     |          |            |
| Høyskole/Universitet<br>inntil 3 år | 29       | 18,7     |          |            |
| Høyskole/Universitet<br>over 3 år   | 26       | 16,8     |          |            |
| <b><u>Sivilstatus</u></b>           |          |          |          |            |
| Singel                              | 80       | 51,6     |          |            |
| Kjæreste                            | 30       | 19,4     |          |            |
| Samboer                             | 25       | 16,1     |          |            |
| Gift                                | 20       | 12,9     |          |            |

#### 3.2.Prosedyre

Spørreskjemaet som ble benyttet omhandlet holdninger til voldtekt, voldtekts ofre og voldtektsmenn. I tillegg ble det benyttet ulike holdningsmål for ambivalent sjåvinisme, aksept for tradisjonelle kjønnsroller, aksept for tradisjonell maskulinitet, og aksept for vold. På forsiden av skjemaet ble det informert om at all deltakelse i undersøkelsen var frivillig, og at alle data ville bli behandlet

konfidensielt. Denne informasjonen ble også gitt muntlig ved utdeling av spørreskjema. Til sammen ble 200 spørreskjema delt ut i ulike tilfeldig valgte forelesninger på NTNU, samt til ansatte og besøkende ved statens hus i Trondheim (Spørreskjemaet foreligger i sin helhet i appendix).

### **3.3. Spørreskjemaet**

Fokus for denne studien er respondentens grad av aksept for voldtektsmyter. Variabler inkludert i spørreskjemaet er; kjønn, alder, sivilstatus, utdanning, aksept for voldtektsmyter, aksept for tradisjonelle kjønnsroller, aksept for tradisjonell maskulinitet, ambivalent sjåvinisme, og aksept for generell vold. Holdningsutsagnene ble blandet. Selv om de fleste av utsagnene er enten hentet fra eller er basert på undersøkelser som er gjennomført av andre, er indeksene selvkomponerte i den forstand at sammensetningen av disse utsagnene så vidt jeg vet ikke er blitt benyttet i tidligere studier. For enkelte av utsagnene ble innholdet snudd verdimesig, slik at en høy skåre indikerte uenighet til holdningen heller enn enighet. Dette ble gjort for å unngå vilkårlige responser fra deltakerne, og det ble naturligvis tatt hensyn til dette i de påfølgende analysene. Utsagnene og indeksene ble blandet i spørreskjemaet som til sammen bestod av 67 utsagn, og som ble besvart på en 5-punkts Likert-skala fra «svært enig» til «svært uenig».

#### *3.3.1. Demografiske variabler*

I spørreskjemaet ble kjønn, alder, høyest fullførte utdanning samt sivilstatus etterspurt. I analysene ble kvinner gitt verdien 1 og menn verdien 2. Både utdanningsvariabelen og sivilstatusvariabelen ble bevart slik de var, og ble målt på ordinal-og nominalnivå. Utdanningsvariabelen var inndelt i kun grunnskole, videregående skole yrkesfag, videregående skole allmenne fag, høyskole/universitet inntil 3 år, og høyskole/universitet i over 3 år. Høy skåre på utdanningsvariabelen representerte høy utdanning, mens sivilstatusvariabelen varierte fra 1 (singel) til 4 (gift), med kjæreste og samboer som nummer 2 og 3.

#### *3.3.2. Aksept for voldtektsmyter*

I spørreskjemaet er det 15 utsagn som var ment å måle aksept for voldtektsmyter. Skalaen er i utgangspunktet selv-komponert, men utsagnene er hentet fra og basert på Burts (1980) Rape Myth Acceptance Scale (RMAS). Burt's (1980) RMAS uttrykker holdninger som gir kognitive rettferdiggjøringer for seksuell aggresjon. Enkelte av utsagnene ble direkte oversatt fra engelsk, mens andre ble endret i forholdsvis stor grad for å tilpasses norske forhold. Et eksempel på dette er utsagnet «*en kvinne som frivillig blir med en fremmed mann på nachspiel, setter seg selv i en risikabel situasjon*». Dette utsagnet var moderert fra det engelske «*a woman who goes to the home*

*or apartment of a man on the first date is implying that she wants to have sex*». Dette fordi «nachspiel» sannsynligvis er et mer familiært konsept for nordmenn flest enn det mer sær-amerikanske «first date». Alle utsagnene var formulert som bekreftende av voldtektsmyter, og respondentene ble bedt om å indikere enighet/uenighet med utsagnene på en 5-punkts likert-skala fra «svært uenig» til «svært enig».

### 3.3.3. Aksept for tradisjonelle kjønnsroller

I spørreskjemaet er det 12 utsagn som er ment å måle holdninger til tradisjonelle kjønnsroller. De 12 utsagnene er hentet fra Burts (1980) "Sex Role Stereotyping". Noen av utsagnene ble direkte oversatt fra engelsk, mens andre ble noe justert for å være bedre tilpasset norske forhold. Skalaen tar for seg uttalelser om naturlig/riktig atferd for kvinner og menn, og respondentene ble bedt om å indikere grad av enighet ved å krysse av et alternativ på en 5-punkts likert-skala fra «svært uenig» til «svært enig». Eksempler på utsagn som ble benyttet er «*Det ser verre ut når en kvinne er overstadig beruset enn når en mann er det*» og «*Det er mer naturlig for menn enn for kvinner å prioritere karriere over familie*».

### 3.3.4. Aksept for tradisjonell maskulinitet

Skalaen for aksept for tradisjonell maskulinitet er i hovedsak selvkomponert, men er inspirert av Brannon's (1985) teori om de fire basisreglene for tradisjonell maskulinitet, samt Thompson og Plecks (1986) Male Role Norms Scale. Den ferdige skalaen bestod av 8 utsagn om menn og maskulinitet, for eksempel «*Jeg liker ikke menn jeg oppfatter som feminine*», og respondentene ble bedt om å indikere grad av enighet/uenighet på en 5-punkts likert-skala. Et av utsagnene, «*penger og status er ikke noe mål på mandighet*» var snudd verdimesig, slik at en høy skåre indikerte lav aksept for tradisjonell maskulinitet. Det ble tatt hensyn til dette i de påfølgende analysene.

### 3.3.5. Ambivalent sjåvinisme

Glick og Fiskes (1996) Ambivalent Sexism Inventory (ASI) inkluderer mål på to positivt korrelerte komponenter av sjåvinisme som representerer motsatte evalueringsorienteringer mot kvinner; sjåvinistisk antipati, eller fiendtlig sjåvinisme, og mer positivt orientert velvillig sjåvinisme. Både fiendtlig og velvillig sjåvinisme inkluderer tre kilder til ambivalens; paternalisme, kjønnsdifferensiering og heteroseksualitet. Den opprinnelige skalaen består av 22 utsagn hvorav 11 måler velvillig sjåvinisme. I oversettelsen av utsagnene ble enkelte av utsagnene endret i forholdsvis stor grad for å tilpasses norske forhold og/eller de ble snudd verdimesig. For eksempel



indikerer en høy skåre på utsagnet «*Norge bør innføre verneplikt for kvinner*» lav aksept for velvillig sjåvinisme. 10 av utsagnene måler fiendtlig sjåvinisme mens 11 måler velvillig sjåvinisme. Skalaen inkluderer hovedsakelig utsagn som omhandler relasjoner mellom kvinner og menn, og respondentene blir bedt om å indikere grad av enighet/uenighet på en 5-punkts likert-skala som strekker seg fra “svært uenig” til “svært enig”. Eksempler på utsagn er “*Menn bør verne om og beskytte kvinner*” (velvillig sjåvinisme) og “*Kvinner bruker ofte sex for å oppnå det de vil*” (fiendtlig sjåvinisme).

Ambivalent sjåvinisme er høy grad av både fiendtlig og velvillig sjåvinisme. Den totale skåren for ambivalens beregnes derfor ut fra gjennomsnittsskåren på hver av disse. For variabelen fiendtlig sjåvinisme regnes en skåre på 2,5 eller høyere som en indikasjon på fiendtlige holdninger til kvinner (Glick & Fiske, 1996). Det vil si at det er sannsynlig at man har negative stereotypier av kvinner som avviser tradisjonelle roller og atferd for kvinner. For variabelen velvillig sjåvinisme regnes en skåre på 2,5 eller høyere som en indikasjon på velvillig sjåvinistiske holdninger til kvinner (Glick & Fiske, 1996). Det vil si at man har en tendens til å ha positive stereotypier av kvinner som føyer seg etter tradisjonelle roller, men at man ikke nødvendigvis er fiendtlig til kvinner som avviser slike roller. En skåre på 2,5 eller høyere for både fiendtlig og velvillig sjåvinisme regnes som en indikasjon på ambivalente holdninger til kvinner. Det vil si at man har en tendens til å ha et polarisert eller ekstremt syn på kvinner, avhengig av hvilket aspekt ved holdningen som blir aktivert (Glick & Fiske, 1996). Skårer lavere enn 2,5 på både fiendtlig og velvillig sjåvinisme indikerer et ikke-sjåvinistisk syn på kvinner.

### 3.3.6. Aksept for vold

I spørreskjemaet var det også inkludert et mål på aksept for generell voldsbruk. Skalaen bestod av 10 utsagn hentet fra Martha Burt's (1980) opprinnelige studie om voldttektsmyter. Under de første analysene av datamaterialet, ble det imidlertid åpenbart at skalaen ikke målte det den var ment å måle. Istedet for å måle aksept for vold som en legitim måte å løse problemer på, virket det heller som om skalaen fanget om en generell aksept for hevn, da de fleste utsagnene beskrev voldsbruk mot noen som hadde begått et eller annet «overtramp». Målet for aksept for vold ble derfor utelukket fra de videre analysene.

### 3.3.7. Spørreskjemaets reliabilitet

En reliabilitetsanalyse (Cronbach`s alpha) ble kjørt for å stadfeste de ulike holdningsmålenes indre konsistens. Cronbach`s alpha vil øke desto høyere de ulike utsagnene i et mål korrelerer. Det vil si at jo høyere alpha-verdi, jo større sannsynlighet er det for at utsagnene faktisk måler det samme underliggende fenomenet. Alpha-verdier under .7 er en indikasjon på et upålitelig mål (Nunnaby, 1978). Tabell 2 viser at alle holdningsmålene i denne studien hadde alpha-verdier høyere enn .7.

Tabell 2.

#### *Indre konsistens for holdningsmålene*

|                            | <b>Cronbach`s <math>\alpha</math></b> |
|----------------------------|---------------------------------------|
| Aksept for voldtektsmyter  | .796                                  |
| Ambivalent sjåvinisme      | .840                                  |
| fiendtlig sjåvinisme       | .817                                  |
| velvillig sjåvinisme       | .727                                  |
| Tradisjonelle kjønnsroller | .730                                  |
| Tradisjonell maskulinitet  | .712                                  |

### 3.4. Statistiske analyser

Deskriptive analyser ble brukt for å undersøke både utvalgets gjennomsnittsskåre på alle indeksene, og utvalgets frekvensfordelinger for de ulike utsagnene i indeksene. For å undersøke kjønnsforskjeller ble det benyttet uavhengig t-test, samt Cohen`s d. Uavhengig t-test sammenligner gjennomsnitt fra to ulike grupper (for eksempel kvinner og menn), mens Cohen`s d gir en standardisert effektstørrelse. Cohen (1988) vurderer d-verdier høyere enn .5 som medium sterke og d høyere enn .8 som svært sterke.

For å sammenligne gjennomsnittsverdier for de andre demografiske variablene ble det benyttet enveis ANOVA med Bonferroni post hoc test. Enveis ANOVA, eller varians-analyse, gjør det mulig å teste hypoteser om forskjeller mellom flere enn to gruppegjennomsnitt samtidig, og benyttes dersom man har tre eller flere nivåer av den uavhengige variabelen (Field, 2005). Post hoc-tester benyttes for å finne mønstre eller sammenhenger mellom grupper som ikke nødvendigvis ville blitt avdekket kun ved hjelp av a priori statistiske analyser. Det vil si at hver gang en mulig sammenheng blir oppdaget, utføres en statistisk test. Dette øker faren for type 1 feil, da gruppene er uavhengige av hverandre. Bonferroni-korreksjonen kontrollerer for dette ved å dele raten for type 1-feil på antallet sammenligninger, slik at den kumulative sannsynligheten for type 1-feil er .05 (Field, 2005). T-test og enveis ANOVA ble også benyttet for å undersøke om noen av de demografiske

variablene hadde hovedeffekter på holdningsvariablene.

Korrelasjonsanalyser med Pearson's  $r$  ble benyttet for å undersøke om det var sammenhenger mellom holdningsvariablene. Variabler som korrelerer meget høyt med hverandre ( $r > .80$ ) er en indikasjon på at variablene måler det samme fenomenet, og en høy korrelasjon mellom to uavhengige variabler kan derfor skape et kolinearitetsproblem i en regresjonsanalyse (Field, 2005). Det ble kontrollert for dette i alle regresjonsanalysene, og ingen kolinearitet mellom de uavhengige variablene ble funnet.

Med regresjonsanalyser kan man undersøke i hvilken grad fordelingen av en avhengig variabel kan forklares ut fra en eller flere uavhengige variabler. Dette gjør det også mulig å predikere den uavhengige variabelen, i dette tilfellet aksept for voldtektsmyter. Multippel regresjonsanalyse ble benyttet for å undersøke om holdningsvariablene signifikant predikerte aksept for voldtektsmyter, først for det samlede utvalget, og deretter for kvinner og menn separat.

## 4.RESULTATER

Opgavens problemstillinger var basert på to hovedspørsmål. Det ene spørsmålet var hvor utbredt er aksept for voldtektsmyter, og finnes det kjønnsforskjeller i graden av aksept? Det andre spørsmålet var hvorvidt noen av holdningsvariablene i studien kan predike aksept for voldtektsmyter, og om disse isåfall er de samme for kvinner og menn?

Dette kapittelet er delt inn i tre hoveddeler. Den første delen består av deskriptive analyser av respondentenes aksept for voldtektsmyter, samt holdninger til tradisjonelle kjønnsroller, tradisjonell maskulinitet og ambivalent sjåvinisme. Den andre delen består av bivariate analyser av prediktorvariablene som ble inkludert i regresjonsanalysene. Den tredje delen består av tre multivariate regresjonsanalyser med aksept for voldtektsmyter som kriterievariabel.

### *4.1. Deskriptive analyser*

Det ble utført deskriptive analyser for å undersøke hvordan respondentene fordelte seg på de ulike holdningsvariablene. Tabell 2 viser gjennomsnitt, standardavvik, minimums- og maksimumsverdier for respondentenes svar på likert-skalaer som gikk fra 1 "svært uenig" til 5 "svært enig".

#### 4.1.1. Aksept for voldtektsmyter

Tabellen viser at gjennomsnittsverdien for aksept for voldtektsmyter (2.23) indikerer at respondentene ikke hadde veldig høy aksept for voldtektsmytene (Tabell 3). Frekvensanalyse av indeksen avslørte at kun 6,5% av respondentene hadde en gjennomsnittsskåre høyere enn 3.0 for denne indeksen. Kvinner ( $M = 2.07$ ,  $SD = .43$ ) tok noe sterkere avstand fra voldtektsmyter enn menn ( $M = 2.43$ ,  $SD = .49$ ). Kun 1,1 % av de kvinnelige respondentene hadde en gjennomsnittsskåre høyere enn 3,0 på denne indeksen, mens 13,2% av mennene hadde det. Disse tallene viser at svært få av respondentene sa seg enige i uttalelsene om voldtektsmyter, men også at langt ifra alle tok avstand fra dem.

Tabell 3.

#### *Gjennomsnitt og standardavvik for holdningsvariablene*

| <b>Samlet utvalg</b>             | <b>M</b> | <b>SD</b> | <b>MIN</b> | <b>MAX</b> |
|----------------------------------|----------|-----------|------------|------------|
| <b>Aksept for myter</b>          | 2.23     | .49       | 1.13       | 3.73       |
| <b>Ambivalent Sjøvinisme</b>     | 2.92     | .50       | 1.31       | 4.34       |
| <i>Fiendtlig Sjøvinisme</i>      | 2.91     | .66       | 1.29       | 4.86       |
| <i>Velvillig Sjøvinisme</i>      | 2.93     | .49       | 1.33       | 4.53       |
| <b>Tradisjonelle Kjønsroller</b> | 2.30     | .55       | 1.00       | 4.10       |
| <b>Tradisjonell Maskulinitet</b> | 2.61     | .60       | 1.10       | 4.30       |

$n=155$

Note: verdier er gjennomsnitt på en 5-punkts Likert-skala.

#### **Kvinner:**

|                                  |      |     |      |      |
|----------------------------------|------|-----|------|------|
| <b>Aksept for myter</b>          | 2.07 | .43 | 1.13 | 3.20 |
| <b>Ambivalent Sjøvinisme</b>     | 2.74 | .43 | 1.31 | 3.80 |
| <i>Fiendtlig Sjøvinisme</i>      | 2.66 | .55 | 1.29 | 4.00 |
| <i>Velvillig Sjøvinisme</i>      | 2.81 | .47 | 1.33 | 3.93 |
| <b>Tradisjonelle Kjønsroller</b> | 2.14 | .49 | 1.00 | 3.30 |
| <b>Tradisjonell Maskulinitet</b> | 2.37 | .46 | 1.10 | 3.30 |

$n=87$

Note: verdier er gjennomsnitt på en 5-punkts Likert-skala

#### **Menn:**

|                                  |      |     |      |      |
|----------------------------------|------|-----|------|------|
| <b>Aksept for myter</b>          | 2.43 | .49 | 1.27 | 3.73 |
| <b>Ambivalent Sjøvinisme</b>     | 3.15 | .48 | 1.66 | 4.34 |
| <i>Fiendtlig Sjøvinisme</i>      | 3.22 | .65 | 1.86 | 4.86 |
| <i>Velvillig Sjøvinisme</i>      | 3.07 | .49 | 1.47 | 4.53 |
| <b>Tradisjonelle Kjønsroller</b> | 2.51 | .55 | 1.00 | 4.10 |
| <b>Tradisjonell Maskulinitet</b> | 2.92 | .62 | 1.50 | 4.30 |

$n=68$

Note: verdier er gjennomsnitt på en 5-punkts Likert-skala

#### 4.1.2. Aksept for tradisjonelle kjønsroller

Gjennomsnittsverdien 2.30 (Tabell 3) viser at enighet i utsagnene som forutsatte en aksept for tradisjonelle kjønsroller var lav. Frekvensanalyse av indeksen avslørte at kun 7,9% av respondentene hadde en gjennomsnittsskåre høyere enn 3,0. Kvinner ( $M = 2.14$ ,  $SD = .49$ ) hadde en

noe lavere gjennomsnittsskåre enn menn ( $M = 2.51$ ,  $SD = .55$ ).

#### *4.1.3. Aksept for tradisjonell maskulinitet*

Gjennomsnittsverdien 2.61 for indeksen tradisjonell maskulinitet viser at respondentene i stor grad var uenig i utsagnene. Frekvensanalyse av indeksen avslørte at 22% av respondentene hadde en gjennomsnittsskåre høyere enn 3,0. Kvinner ( $M = 2,37$ ,  $SD = .46$ ) hadde også på denne indeksen et noe lavere gjennomsnitt av aksept enn menn ( $M = 2,92$ ,  $SD = .62$ ).

#### *4.1.4. Aksept for ambivalent sjåvinisme*

For variabelen ambivalent sjåvinisme hadde det samlede utvalget en gjennomsnittsverdi på 2.92. Frekvensanalyse av indeksen avslørte at 80,7% av respondentene hadde en gjennomsnittsskåre på 2,5 eller høyere. Menn ( $M = 3.15$ ) viste en noe høyere aksept for ambivalent sjåvinisme enn kvinner ( $M = 2.74$ ). Av gjennomsnittsverdiene for henholdsvis fiendtlig ( $M = 2.91$ ) og velvillig sjåvinisme ( $M = 2.93$ ), ser vi at begge disse komponentene av ambivalent sjåvinisme til en viss grad ble godtatt av respondentene, men også for disse variablene var det antydninger til forskjell på kvinner og menn, hvor menn demonstrerte en noe høyere aksept enn kvinner. Menn hadde en gjennomsnittsskåre på 3.22 for fiendtlig sjåvinisme og 3.07 for velvillig sjåvinisme, mens kvinner hadde en gjennomsnittsskåre på 2.66 for fiendtlig sjåvinisme og 2.81 for velvillig sjåvinisme.

### **4.2. Bivariate sammenhenger mellom de demografiske variablene og holdningsvariablene**

Det ble utført uavhengig t-test og enveis ANOVA med bonferroni post hoc test for å undersøke hvilke demografiske variabler som hadde signifikante hovedeffekter på de ulike holdningsvariablene.

#### *4.2.1. Aksept for voldtektsmyter*

For variabelen aksept for voldtektsmyter ble det funnet en signifikant kjønnsforskjell ( $t(153) = -4.908$ ,  $p < .001$ ). Kvinner ( $M = 2.07$ ,  $SD = .43$ ) viste en lavere grad av aksept for voldtektsmyter enn menn ( $M = 2.43$ ,  $SD = .49$ ). Cohen's d for denne kjønnsforskjellen var .78. Det var ingen signifikante gruppeforskjeller i aksept for voldtektsmyter verken for alder, utdanning eller sivilstatus.

#### *4.2.2. Aksept for tradisjonelle kjønnsroller*

For variabelen aksept for tradisjonelle kjønnsroller var det en signifikant kjønnsforskjell ( $t(153) = -4.662, p < .001$ ). Kvinner ( $M = 2.14, SD = .49$ ) viste en noe lavere aksept for tradisjonelle kjønnsroller enn menn ( $M = 2.92, SD = .62$ ). Cohen's  $d$  for denne kjønnsforskjellen var  $.71$ . Det var ingen signifikante gruppeforskjeller i aksept for tradisjonelle kjønnsroller for de øvrige demografiske variablene.

#### *4.2.3. Aksept for tradisjonell maskulinitet*

For variabelen aksept for tradisjonell maskulinitet ble det funnet en signifikant kjønnsforskjell ( $t(127.139) = -5.603, p < .001$ ). Kvinner ( $M = 2.73, SD = .46$ ) uttrykte lavere aksept for tradisjonell maskulinitet enn menn ( $M = 2.92, SD = .62$ ). Cohen's  $d$  for denne kjønnsforskjellen var  $1.00$ . Det ble ikke funnet noen signifikante gruppeforskjeller i aksept for tradisjonell maskulinitet for de øvrige demografiske variablene.

#### *4.2.4. Aksept for ambivalent sjåvinisme*

For variabelen ambivalent sjåvinisme ble det funnet en signifikant kjønnsforskjell ( $t(153) = -5.489, p < .001$ ). Kvinner ( $M = 2.76, SD = .42$ ) viste en gjennomgående lavere gjennomsnittsskåre for aksept for ambivalent sjåvinisme enn menn ( $M = 3.13, SD = .47$ ). Cohen's  $d$  for denne kjønnsforskjellen var  $.83$ . Denne kjønnsforskjellen var signifikant for både fiendtlig ( $t(153) = -5.789, p < .001$ ) og velvillig ( $t(153) = -3.527, p < .001$ ) sjåvinisme. For fiendtlig sjåvinisme uttrykte kvinner ( $M = 2.66, SD = .55$ ) lavere aksept enn menn ( $M = 3.22, SD = .65$ ), og Cohen's  $d$  for denne kjønnsforskjellen var  $.93$ . Kjønnsforskjellen var også signifikant for velvillig sjåvinisme ( $M = 2.81, SD = .47/M = 3.07, SD = .49$ ), og Cohen's  $d$  for kjønnsforskjellen var  $.54$ . Det ble ikke funnet signifikante gruppeforskjeller i aksept for ambivalent sjåvinisme for noen av de øvrige demografiske variablene.

### **4.3. Korrelasjoner mellom holdningsvariablene for det samlede utvalget**

Det ble utført korrelasjonsanalyser (Pearson's  $r$ ) mellom holdningsvariablene aksept for voldtektsmyter, aksept for ambivalent sjåvinisme, aksept for tradisjonelle kjønnsroller og aksept for tradisjonell maskulinitet. Aksept for voldtektsmyter korrelerte signifikant ( $p < .01$ ) og positivt med alle de andre holdningsvariablene. En positiv korrelasjon betyr at en høy skåre på en variabel gir høy skåre på en annen, og at en lav skåre på en variabel gir en lav skåre på en annen. Det var også positive korrelasjoner mellom de øvrige holdningsvariablene. En sterk korrelasjon mellom to variabler kan indikere at de måler det samme fenomenet. De relativt sterke korrelasjonene mellom

aksept for tradisjonelle kjønnsroller, aksept for tradisjonell maskulinitet og ambivalent sjåvinisme anses likevel som uproblematisk for de videre regresjonsanalysene, da de er konseptuelt ulike fenomener. Alle variablene er mål på holdninger til kjønn og kjønnsatferd, men på ulike nivå.

#### 4.3.1. Tradisjonelle kjønnsroller

Det var en moderat positiv korrelasjon mellom aksept for voldtektsmyter og aksept for tradisjonelle kjønnsroller ( $r = .492, p < .001$ ). Variabelen aksept for tradisjonelle kjønnsroller korrelerte positivt også med de øvrige holdningsvariablene.

#### 4.3.2. Tradisjonell maskulinitet

Det ble også avdekket en forholdsvis sterk positiv korrelasjon mellom aksept for voldtektsmyter og variabelen aksept for tradisjonell maskulinitet ( $r = .501, p < .001$ ). Aksept for tradisjonell maskulinitet korrelerte også positivt med ambivalent sjåvinisme og aksept for tradisjonelle kjønnsroller ( $r = .633, p < .001$ ).

#### 4.3.3. Ambivalent sjåvinisme.

Den holdningsvariabelen som korrelerte høyest med aksept for voldtektsmyter var ambivalent sjåvinisme ( $r = .553, p < .01$ ). Av de to underfaktorene av ambivalent sjåvinisme, var det fiendtlig sjåvinisme som korrelerte sterkest med aksept for myter ( $r = .495, p < .001$ ). Det var en noe svakere korrelasjon mellom variabelen velvillig sjåvinisme og aksept for voldtektsmyter ( $r = .397, p < .001$ ). Ambivalent sjåvinisme korrelerte også positivt med de øvrige holdningsvariablene aksept for tradisjonell maskulinitet ( $r = .707, p < .001$ ), og aksept for tradisjonelle kjønnsroller ( $r = .661, p < .001$ ).

Tabell 4.

*Korrelasjoner mellom holdningsvariablene for det samlede utvalget*

|                                     | 1      | 2      | 3      | 4      | 5      |
|-------------------------------------|--------|--------|--------|--------|--------|
| <b>1. Voldtektsmyter</b>            |        |        |        |        |        |
| <b>2. Ambivalent Sjåvinisme</b>     | .553*  |        |        |        |        |
| 3. <i>Fiendtlig Sjåvinisme</i>      | .495** |        |        |        |        |
| 4. <i>Velvillig Sjåvinisme</i>      | .397** |        |        |        |        |
| <b>5. Tradisjonelle Kjønsroller</b> | .492** | .661** | .509** | .635** |        |
| <b>6. Tradisjonell Maskulinitet</b> | .501** | .707** | .658** | .547** | .633** |

$n = 155$

\*sig.  $p < .01$

\*\*sig.  $p < .001$

#### 4.4. Korrelasjoner mellom holdningsvariablene for utvalget delt i kvinner og menn

For å undersøke om korrelasjonene mellom de ulike holdningsvariablene var forskjellig mellom kjønnene, ble det utført separate korrelasjonsanalyser for menn og kvinner. Av tabell 5 ser vi at for både kvinner og menn korrelerte aksept for voldtektsmyter signifikant og positivt med alle de andre holdningsvariablene ( $p < .01$ ). Korrelasjonene mellom aksept for voldtektsmyter og de øvrige holdningsvariablene var gjennomgående sterkere for kvinner enn for menn.

##### 4.4.1. Tradisjonelle kjønnsroller

Variabelen aksept for tradisjonelle kjønnsroller korrelerte positivt med aksept for voldtektsmyter for både kvinner ( $r = .459, p < .001$ ) og menn ( $r = .386, p < .01$ ). Denne variabelen korrelerte også positivt med variablene aksept for tradisjonell maskulinitet (kvinner:  $r = .552, p < .001$ , menn:  $r = .594, p < .001$ ) og ambivalent sjåvinisme (kvinner:  $r = .549, p < .001$ , menn:  $r = .666, p < .001$ ).

Tabell 5.

*Korrelasjoner mellom holdningsvariablene for utvalget delt i kvinner og menn.*

| <b>Kvinner</b>                      | <b>1</b> | <b>2</b> | <b>3</b> | <b>4</b> | <b>5</b> |
|-------------------------------------|----------|----------|----------|----------|----------|
| <b>1. Voldtektsmyter</b>            |          |          |          |          |          |
| <b>2. Ambivalent Sjåvinisme</b>     | .497**   |          |          |          |          |
| <i>3. Fiendtlig Sjåvinisme</i>      | .428**   |          |          |          |          |
| <i>4. Velvillig Sjåvinisme</i>      | .382**   |          |          |          |          |
| <b>5. Tradisjonelle Kjønnroller</b> | .459**   | .549**   | .341**   | .590**   |          |
| <b>6. Tradisjonell Maskulinitet</b> | .430**   | .618**   | .481**   | .556**   | .552**   |

$n = 86$

\*\*sig  $p < .001$

##### **Menn**

|                                     |        |        |        |        |        |
|-------------------------------------|--------|--------|--------|--------|--------|
| <b>1. Voldtektsmyter</b>            |        |        |        |        |        |
| <b>2. Ambivalent Sjåvinisme</b>     | .436** |        |        |        |        |
| <i>3. Fiendtlig Sjåvinisme</i>      | .378*  |        |        |        |        |
| <i>4. Velvillig Sjåvinisme</i>      | .297** |        |        |        |        |
| <b>5. Tradisjonelle Kjønnroller</b> | .386*  | .666** | .520** | .619** |        |
| <b>6. Tradisjonell Maskulinitet</b> | .386** | .667** | .659** | .456** | .594** |

$n = 68$

\* sig.  $p < .05$

\*\*sig.  $p < .001$

##### 4.4.2. Tradisjonell maskulinitet

Variabelen aksept for tradisjonell maskulinitet korrelerte positivt med aksept for voldtektsmyter for både kvinner ( $r = .430, p < .001$ ) og menn ( $r = .386, p < .001$ ). Det var for begge kjønn positive korrelasjoner mellom aksept for tradisjonell maskulinitet og ambivalent sjåvinisme (kvinner:  $r = .618, p < .001$ , menn:  $r = .667, p < .001$ ), og mellom aksept for tradisjonell maskulinitet og aksept for tradisjonelle kjønnsroller (kvinner:  $r = .552, p < .001$ , menn:  $r = .594, p < .001$ ).



#### 4.4.3. Ambivalent sjåvinisme

Det var positive korrelasjoner mellom ambivalent sjåvinisme og aksept for voldtektsmyter for både kvinner ( $r = .497, p < .001$ ) og menn ( $r = .436, p < .001$ ), men korrelasjonen var noe lavere for menn enn for kvinner. For både kvinner og menn korrelerte fiendtlig sjåvinisme noe sterkere med aksept for voldtektsmyter (kvinner:  $r = .428, p < .001$ , menn:  $r = .378, p < .01$ ) enn velvillig sjåvinisme gjorde (kvinner:  $r = .382, p < .001$ , menn:  $r = .297, p < .001$ ). Ambivalent sjåvinisme korrelerte også positivt med aksept for tradisjonelle kjønnsroller og aksept for tradisjonell maskulinitet for både kvinner og menn.

#### 4.5. Partielle korrelasjoner mellom holdningsvariablene

For å kontrollere for holdningsvariablenes korrelasjoner med hverandre ble det også utført en analyse av partielle korrelasjoner mellom aksept for voldtektsmyter og de øvrige holdningsvariablene. Partiell korrelasjon ser på sammenhengen mellom to variabler mens den kontrollerer for effekten av en eller flere andre variabler. Dette gir et klarere bilde av den delte variansen som er unik for to variabler (Field, 2005).

Tabell 6.

*Partielle korrelasjoner mellom voldtektsmyter og de øvrige holdningsvariablene for det samlede utvalget.*

| <b>Aksept for voldtektsmyter</b>  |         |
|-----------------------------------|---------|
| <b>Ambivalent sjåvinisme</b>      | .180*   |
| <i>fiendtlig sjåvinisme</i>       | .222*** |
| <i>velvillig sjåvinisme</i>       | -.007   |
| <b>Tradisjonelle kjønnsroller</b> | .181*   |
| <b>Tradisjonell maskulinitet</b>  | .272**  |

$n = 155$

\*sig.  $p < .05$

\*\*sig.  $p < .01$

\*\*\*sig.  $p < .001$

Tabell 7.

*Partielle korrelasjoner mellom voldtektsmyter og de øvrige holdningsvariablene for utvalget delt i kvinner og menn*

|                                   | <b>Aksept for voldtektsmyter</b> |             |
|-----------------------------------|----------------------------------|-------------|
|                                   | <b>Kvinner</b>                   | <b>Menn</b> |
| <b>Ambivalent sjåvinisme</b>      | .192                             | .157        |
| <i>fiendtlig sjåvinisme</i>       | .259*                            | .161        |
| <i>velvillig sjåvinisme</i>       | -.001                            | -.003       |
| <b>Tradisjonelle kjønnsroller</b> | .272*                            | .084        |
| <b>Tradisjonell maskulinitet</b>  | .206                             | .261*       |

$n$  kvinner: 86,  $n$  menn: 68

\*sig.  $p < .05$

Av Tabell 6 og Tabell 7 ser man at styrken på korrelasjonene mellom aksept for voldtektsmyter og hver av de øvrige holdningsvariablene ble redusert da det ble kontrollert for effekten alle variablene hadde på hverandre. I det samlede utvalget hadde fire av variablene statistisk signifikante svake korrelasjoner med aksept for voldtektsmyter; aksept for tradisjonell maskulinitet ( $r = .272, p < .01$ ), fiendtlig sjåvinisme ( $r = .222, p < .01$ ), aksept for tradisjonelle kjønnsroller ( $r = .181, p < .05$ ) og ambivalent sjåvinisme ( $r = .180, p < .05$ ).

For kvinner korrelerte aksept for tradisjonelle kjønnsroller ( $r = .272, p < .05$ ) og fiendtlig sjåvinisme ( $r = .261, p < .05$ ) signifikant med aksept for voldtektsmyter. For menn var kun aksept for tradisjonell maskulinitet ( $r = .261, p < .05$ ) signifikant korrelert med aksept for voldtektsmyter.

#### **4.6. Regresjonsanalyser for aksept for voldtektsmyter**

Det ble utført tre regresjonsanalyser med aksept for voldtektsmyter som kriterievariabel. Målet med regresjonsanalysene var å undersøke hvilke variabler som predikerer aksept for voldtektsmyter for utvalget samlet, samt for kvinner og menn separat.

Prediktorvariablene som ble inkludert i regresjonsanalysene var kjønn, fiendtlig sjåvinisme, velvillig sjåvinisme, aksept for tradisjonell maskulinitet, og aksept for tradisjonelle kjønnsroller. Prediktorvariablene ble lagt inn blokkvis i de tre regresjonsanalysene. Variabelen kjønn ble lagt inn først. Årsaken til at kjønn ble lagt inn først var en antakelse om at mye av effekten av denne variabelen ville være mediert av de ulike holdningsvariablene. Holdningsvariablene ble lagt inn etter en teoretisk antagelse av minkende grad av viktighet basert på tidligere forskning. Fiendtlig og velvillig sjåvinisme ble lagt inn i blokk 2, aksept for tradisjonell maskulinitet i blokk 3, og aksept for tradisjonelle kjønnsroller i blokk 4. Det ble kontrollert for multikolaritet i alle regresjonsanalysene.

##### *4.6.1. Prediksjon av aksept for voldtektsmyter for det samlede utvalget*

I blokk 1 ble variabelen kjønn lagt inn. Av tabell 5 ser vi at kjønn hadde signifikant effekt på aksept for voldtektsmyter. Denne variabelen forklarte 13,6% av variansen i aksept for voldtektsmyter.

I blokk 2 ble fiendtlig og velvillig sjåvinisme (ambivalent sjåvinisme) lagt inn. Disse variablene hadde en signifikant effekt på voldtektsmyter, og ved å inkludere ambivalent sjåvinisme, fikk modellen en signifikant økning i  $R^2$  ( $F(2,133) = 16.145, p < .001$ ). Variablene i denne blokken

forklarte til sammen 30,5% av variansen i aksept for voldtektsmyter. Ved å inkludere ambivalent sjåvinisme i modellen, sank den standardiserte beta-verdien for kjønn fra .363 til .176.

I blokk 3 ble variabelen aksept for tradisjonell maskulinitet lagt inn. Denne variabelen hadde en signifikant effekt på aksept for voldtektsmyter, og ga modellen en signifikant økning i  $R^2$  ( $F(1,132) = 4.063, p < .001$ ). Variablene i denne blokken forklarte til sammen 32.6% av variansen i aksept for voldtektsmyter. Ved å inkludere variabelen aksept for tradisjonell maskulinitet, mistet variablene kjønn og velvillig sjåvinisme sin signifikans.

I blokk 4 ble variabelen aksept for tradisjonelle kjønnsroller ( $b = .202$ ) lagt inn. Denne variabelen hadde en signifikant effekt på aksept for voldtektsmyter., og medførte en signifikant økning i  $R^2$  ( $F(1,131) = 4.945, p < .001$ ). Variabelen aksept for tradisjonell maskulinitet mistet sin signifikans ved introduksjonen av aksept for tradisjonelle kjønnsroller, og denne siste blokken i regresjonsmodellen forklarte 35% av variansen i aksept for voldtektsmyter.

Tabell 8

*Regresjonsanalyser for det samlede utvalget*

|                               | Blokk 1      |     | Blokk 2      |     | Blokk 3      |     | Blokk 4      |     |
|-------------------------------|--------------|-----|--------------|-----|--------------|-----|--------------|-----|
|                               | B            | SD  | B            | SD  | B            | SD  | B            | SD  |
| Konstant                      | 1.704        | .12 | .702         | .22 | .685         | .22 | .702         | .22 |
| Kjønn                         | .363         | .08 | .37*         | .08 | .176         | .08 | .17*         | .08 |
| Fiendtlig<br>Sjåvinisme       |              |     | .243         | .07 | .33*         | .07 | .174         | .07 |
| Velvillig<br>Sjåvinisme       |              |     | .193         | .08 | .19*         | .08 | .133         | .09 |
| Tradisjonell<br>Maskulinitet  |              |     |              |     | .172         | .09 | .21*         | .09 |
| Tradisjonelle<br>Kjønnsroller |              |     |              |     |              |     | .202         | .09 |
| <b>R<sup>2</sup></b>          | <b>.136*</b> |     | <b>.305*</b> |     | <b>.326*</b> |     | <b>.350*</b> |     |

N= 155

P < .05

Tabell 9.

*Regresjonsanalyser for utvalget delt i kvinner og menn*

|                           | Blokk 1      |           |          | Blokk 2      |           |          | Blokk 3      |           |          |
|---------------------------|--------------|-----------|----------|--------------|-----------|----------|--------------|-----------|----------|
| <b>Kvinner</b>            | <b>B</b>     | <b>SD</b> | <b>β</b> | <b>B</b>     | <b>SD</b> | <b>β</b> | <b>B</b>     | <b>SD</b> | <b>β</b> |
| <i>Konstant</i>           | .686         | .29       |          | .582         | .29       |          | .568         | .27       |          |
| Fiendtlig Sjøvinisme      | .257         | .08       | .34*     | .189         | .09       | .25*     | .180         | .08       | .24*     |
| Velvillig Sjøvinisme      | .242         | .10       | .26*     | .126         | .11       | .13      | -.020        | .12       | -.02     |
| Tradisjonell Maskulinitet |              |           |          | .257         | .11       | .29*     | .162         | .11       | .18      |
| Tradisjonelle Kjønsroller |              |           |          |              |           |          | .319         | .11       | .36*     |
| <b>R<sup>2</sup></b>      | <b>.253*</b> |           |          | <b>.303*</b> |           |          | <b>.378*</b> |           |          |
| <b>Menn</b>               |              |           |          |              |           |          |              |           |          |
| <i>Konstant</i>           | 1.271        | .38       |          | 1.207        | .38       |          | 1.215        | .38       |          |
| Fiendtlig Sjøvinisme      | .313         | .10       | .41*     | .191         | .126      | .25      | .177         | .13       | .23      |
| Velvillig Sjøvinisme      | .049         | .129      | .05      | .003         | .13       | .00      | -.038        | .14       | -.04     |
| Tradisjonell Maskulinitet |              |           |          | .206         | .13       | .27      | .179         | .13       | .23      |
| Tradisjonelle Kjønsroller |              |           |          |              |           |          | .095         | .143      | .11      |
| <b>R<sup>2</sup></b>      | <b>.194*</b> |           |          | <b>.230</b>  |           |          | <b>.236</b>  |           |          |

*n kvinner = 87, n menn = 68*

*p < .05*

#### 4.6.2. Prediksjon av aksept for voldtektsmyter for kvinner

I blokk 1 ble variablene fiendtlig og velvillig sjåvinisme lagt inn. Begge disse variablene hadde en signifikant effekt på aksept for voldtektsmyter. Til sammen forklarte fiendtlig sjåvinisme (b=.257) og velvillig sjåvinisme (b=.242) 25,3% av variansen i aksept for voldtektsmyter for kvinner.

I blokk 2 ble variabelen aksept for tradisjonell maskulinitet lagt inn. Denne variabelen hadde signifikant effekt på aksept for voldtektsmyter. Ved å inkludere aksept for tradisjonell maskulinitet

fikk modellen en signifikant økning i  $R^2$  ( $F(3, 75) = 10.414, p < .001$ ), og modellen fikk en forklaringskraft på 30,3%. Inkluderingen av denne variabelen medførte imidlertid at variabelen velvillig sjåvinisme mistet sin signifikans, og at fiendtlig sjåvinisme fikk en lavere betaverdi ( $b = .189$ ).

I blokk 3 ble variabelen aksept for tradisjonelle kjønnsroller lagt inn. Denne variabelen hadde en signifikant effekt på aksept for voldtektsmyter, og den ga modellen en signifikant økning i  $R^2$  ( $F(4,75) = 10.779, p < .001$ ). Til sammen forklarte variablene i denne siste blokken 37,8% av variansen i aksept for voldtektsmyter. Ved å inkludere aksept for tradisjonelle kjønnsroller i modellen, mistet variabelen aksept for tradisjonell maskulinitet sin signifikans.

#### *4.6.3. Prediksjon av aksept for voldtektsmyter for menn*

I blokk 1 ble variablene aksept for fiendtlig og velvillig sjåvinisme (ambivalent sjåvinisme) lagt inn. Av disse hadde kun fiendtlig sjåvinisme en signifikant effekt på aksept for voldtektsmyter ( $b = .313$ ). I denne blokken forklarte variablene 19,4% av variansen i aksept for voldtektsmyter.

I blokk 2 ble variabelen aksept for tradisjonell maskulinitet lagt inn. Denne variabelen hadde ingen signifikant effekt på aksept for voldtektsmyter, og å inkludere aksept for tradisjonell maskulinitet i modellen førte til at variabelen aksept for fiendtlig sjåvinisme ikke lenger var signifikant. Denne variabelen medførte en ikke-signifikant økning i  $R^2$  (.230).

I blokk 3 ble variabelen aksept for tradisjonelle kjønnsroller lagt til. Denne variabelen hadde ingen signifikant effekt på aksept for voldtektsmyter. Ved å inkludere aksept for tradisjonelle kjønnsroller fikk modellen en ikke-signifikant økning i  $R^2$  (.236).

#### **4.7. Oppsummering for regresjonsanalyser**

I regresjonsanalysen for det samlede utvalget ble variablene kjønn, fiendtlig og velvillig sjåvinisme, aksept for tradisjonell maskulinitet og aksept for tradisjonelle kjønnsroller satt inn i en hierarkisk modell. I den siste blokken hvor alle variablene var inkludert var variablene aksept for fiendtlig sjåvinisme ( $\beta = .22$ ) og aksept for tradisjonelle kjønnsroller ( $\beta = .23$ ) de eneste signifikante variablene. Denne modellen forklarte 35% av variansen i kriterievariabelen aksept for voldtektsmyter.

I regresjonsanalysen for kvinner ble variablene aksept for fiendtlig og velvillig sjåvinisme, aksept for tradisjonell maskulinitet og aksept for tradisjonelle kjønnsroller lagt inn i en hierarkisk modell. I den siste blokken hvor alle variablene var inkludert, var kun aksept for fiendtlig sjåvinisme ( $\beta = .24$ ) og aksept for tradisjonelle kjønnsroller ( $\beta = .36$ ) signifikante. Denne modellen forklarte 37,8% av aksept for voldtektsmyter blandt kvinner. I regresjonsanalysen for menn ble variablene aksept for fiendtlig og velvillig sjåvinisme, aksept for tradisjonell maskulinitet og aksept for tradisjonelle kjønnsroller lagt inn i en hierarkisk modell. I den siste blokken hvor alle variablene var inkludert, var ingen av disse variablene signifikante.

## 5. Diskusjon

Målet med denne studien var å belyse holdninger til voldtekt, voldtekts ofre og gjerningsmenn. Hensikten var å få en helhetlig forståelse av holdninger til voldtekt. Ved bruk av korrelasjons- og regresjonsanalyser var det mulig å belyse hvilke faktorer som var relatert til og predikerte aksept for myter om voldtekt.

### 5.1. Oppsummering av hovedfunn

Analysene av indeksene aksept for voldtektsmyter, aksept for ambivalent sjåvinisme, aksept for tradisjonelle kjønnsroller, og aksept for tradisjonell maskulinitet, viste at respondentene til en viss grad aksepterte slike holdninger. Respondentene hadde en gjennomsnittsskåre som lå rundt svarverdien «uenig» for samtlige av holdningsmålene, noe som indikerer at aksept for voldtektsmyter ikke er veldig utbredt i dette utvalget. Gjennomsnittsskåren for aksept for voldtektsmyter var imidlertid for høy til at man kategorisk kan si at mytene ble avvist.

Det ble avdekket en signifikant kjønnsforskjell i aksept for voldtektsmyter, hvor kvinner demonstrerte en gjennomgående lavere aksept for voldtektsmyter enn menn. Dette støtter opp om tidligere funn som viser at det er en liten men tydelig forskjell mellom menn og kvinners aksept for voldtektsmyter, hvor menn i mindre grad enn kvinner tar avstand fra slike myter (Abrams et al., 2003; Viki et al., 2004). Også for de øvrige holdningsvariablene demonstrerte menn en noe høyere aksept enn kvinner.

Korrelasjonsanalysene avdekket statistisk signifikante positive korrelasjoner mellom aksept for voldtektsmyter og alle de øvrige holdningsvariablene. Ambivalent sjåvinisme ( $r = .553, p < .01$ ) og aksept for tradisjonell maskulinitet ( $r = .501, p < .001$ ) korrelerte sterkest med aksept for voldtektsmyter. Aksept for tradisjonelle kjønnsroller ( $r = .492, p < .001$ ) hadde en moderat positiv korrelasjon med aksept for voldtektsmyter. I analysene hvor det ble kontrollert for effekten av de andre variablene, var sammenhengene mellom voldtektsmyter og variablene ambivalent sjåvinisme, fiendtlig sjåvinisme, aksept for tradisjonelle kjønnsroller, aksept for tradisjonell maskulinitet fortsatt signifikante, men de var redusert til svake korrelasjoner.

I korrelasjonsanalysene for utvalget delt i kjønn, var sammenhengene noe svakere. Korrelasjonene mellom voldtektsmyter og de øvrige holdningsvariablene var noe sterkere for kvinner enn for menn. Dette kan antyde at kvinner assosierer de andre holdningsvariablene sterkere til voldtektsmyter enn



menn gjør. For kvinner korrelerte ambivalent sjåvinisme ( $r = .497, p < .001$ ) og aksept for tradisjonelle kjønnsroller ( $r = .386, p < .01$ ) sterkest med aksept for voldtektsmyter. For menn var de sterkeste sammenhengene mellom aksept for voldtektsmyter og variablene ambivalent sjåvinisme ( $r = .436, p < .001$ ), aksept for tradisjonell maskulinitet ( $r = .386, p < .001$ ) og aksept for tradisjonelle kjønnsroller ( $r = .386, p < .01$ ). Etter at det ble kontrollert for de andre variablene var det for kvinner svake signifikante sammenhenger mellom mellom aksept for voldtektsmyter og variablene fiendtlig sjåvinisme og aksept for tradisjonelle kjønnsroller. For menn var kun sammenhengene mellom aksept for voldtektsmyter og aksept for tradisjonell maskulinitet signifikant.

Regresjonsanalysen med aksept for voldtektsmyter som kriterievariabel viste at for det samlede utvalget forklarte prediktorvariablene 35% av variansen i aksept for myter. De variablene som hadde signifikant effekt på aksept for voldtektsmyter da alle variablene var inkludert var fiendtlig sjåvinisme ( $\beta = .22$ ) og aksept for tradisjonelle kjønnsroller ( $\beta = .23$ ).

Dette var også tilfellet i regresjonsanalysen for kvinner alene, og også i denne analysen hadde aksept for kjønnsroller ( $\beta = .36$ ) en noe sterkere effekt enn fiendtlig sjåvinisme ( $\beta = .24$ ).

Regresjonsanalysen for menn alene viste ingen signifikante prediktorer for aksept for voldtektsmyter. Det er mulig at utvalgsstørrelsen er en årsak til dette, ved at det lave antallet respondenter har bidratt til høye nivåer av tilfeldige feil. Små utvalg er mindre representative for populasjonen, er derfor mer sårbare for tilfeldige feil enn større utvalg. Menn utgjorde kun 68 respondenter i denne studien, og det er mulig at dette er en svakhet ved studien som har medført at betydningsfulle sammenhenger ikke er blitt avdekket.

Med grunnlag i disse resultatene er det mulig å besvare problemstillingene som ble presentert i innledningen. Det vil videre bli gjort metodiske betraktninger, og det vil bli avslutningsvis bli diskutert praktiske og forskningsmessige implikasjoner.

## ***5.2. Hvor utbredt er aksept for voldtektsmyter, og er det kjønnsforskjeller i grad av aksept?***

Respondentene i denne studien demonstrerte forholdsvis lav aksept for voldtektsmyter. På en fem-punkts Likert-skala var gjennomsnittsskåren for det samlede utvalget 2.23. Denne gjennomsnittsskåren er imidlertid for høy til å si at mytene ble totalt avvist. Burts (1980) studie viste at amerikanere var svært aksepterende til voldtektsmyter. For eksempel mente halvparten av respondentene i hennes studie at 50 prosent av alle voldtektsanmeldelser er falske. Selv om

analysene fra denne studien viste at dette utvalget hadde generelt lavere aksept for voldtektsmyter, betyr ikke det nødvendigvis at slike myter ikke er et problem i Norge. Ikke alle respondentene tok avstand fra alle mytene, og enkelte myter fikk mer støtte enn andre. For eksempel unnlot 13 prosent av utvalget å ta avstand fra utsagnet *“en kvinne som hisser opp en mann seksuelt, men som ikke ønsker å ha sex med ham, må ta en del av ansvaret dersom hun blir voldtatt”*. Hele 27,1 prosent av respondentene sa seg enige i at kvinner falskt anmelder voldtekt fordi de skammer seg over å ha hatt sex frivillig.

Tidligere studier som har undersøkt holdninger til voldtekt på tvers av kulturer har funnet at slike holdninger kan ha sammenheng med grad av likestilling mellom kjønnene i respondentenes land (Ward, 1995). I nasjoner hvor menn og kvinner er likestilte, er aksept for voldtektsmyter mindre utbredt. Hvorvidt likestillingen i Norge er tilfredsstillende er diskutabelt, men det er likevel grunnlag for å si at i Norge er menn og kvinner mer likestilt enn i mange andre land. Det er også mulig at utvalgets sammensetning kan ha påvirket resultatet. Det faktum at 80 prosent av utvalget i denne studien var yngre enn 35 år, og at utvalget bestod av et flertall kvinner, kan være en årsak til respondentenes forholdsvis lave aksept av ikke bare voldtektsmyter, men også de øvrige holdningsmålene.

Resultatene viste at menn hadde en generelt høyere aksept for voldtektsmyter enn kvinner. Menn demonstrerte også høyere aksept for de enkelte mytene. For eksempel var kun 4,5 prosent av kvinnene enige i utsagnet *“kvinner som har mye seksuell erfaring blir ikke fysisk skadet av å bli tvunget til sex”*, mens 10,3 prosent av mennene var enige i det samme utsagnet. *“En voldtatt kvinne vil ha synlige fysiske skader som beviser at voldtekten har funnet sted”* fant enighet hos hele 36,8 prosent av mennene, mens kun 11,5 prosent av kvinnene godtok denne uttalelsen.

Resultatene viser en liten men tydelig differanse mellom kvinner og menn med hensyn til aksept for voldtektsmyter, og studien støtter derfor opp om tidligere forskning på området som har vist at menn har generelt høyere aksept for voldtektsmyter enn kvinner (Abrams et al., 2003; Burt, 1980; Viki et al., 2004; Yamawaki & Tschanz, 2005; Yamawaki, 2007).

En mulig forklaring på denne kjønnsforskjellen kan være at menn ser verden gjennom mer seksualiserte “briller” enn kvinner gjør (Abbey, 1982; Goodchilds, Zellman, Johnson & Giarrusso, 1988). Menn kan ha vanskeligere for å tro at sex ikke var frivillig fra kvinnens side. Dersom menn tolker hendelser og situasjoner som mer seksuelle enn kvinner, har det trolig sammenheng med

kjønns sosialisering. Muehlenhard og Hollabaugh (1988) studie om kvinners bruk av token resistance fant at nesten 40% av kvinnene i studien minst en gang hadde benyttet seg av dette. De mente at dette hadde sammenheng med at gutter sosialiseres til å være aggressive og aktive innenfor en seksuell kontekst, mens jenter sosialiseres til å være tilbakeholdne og passive. At jenter og gutter sosialiseres til å opptre så forskjellig i en seksuell kontekst, kan bidra til en rekke utfordringer i relasjoner mellom kjønnene. Det skal imidlertid bemerkes at Muehlenhard og Hollabaugh (1988) studie er gjennomført i USA på åtti-tallet, og kan derfor ikke direkte generaliseres til dagens norske forhold. Selv om en slik sosialisering trolig er til stede også i Norge, er det sannsynlig at den eksisterer i mindre grad.

En annen mulig forklaring på menns noe høyere aksept for voldtektsmyter kan være at de fleste menn ikke nødvendigvis er like reflekterte rundt temaet voldtekt som kvinner er, nettopp fordi de ikke trenger å være det. Det stereotypiske voldtektsofferet er en kvinne, og det er derfor mulig at menn har vanskeligere for å identifisere seg med offer-rollen i et voldtektsscenario og at de generelt er mindre oppmerksomme på alvorligheten og skadevirkninger av voldtekt.

### ***5.3. Kan holdningsvariablene fiendtlig sjåvinisme, velvillig sjåvinisme, tradisjonelle kjønnsroller og tradisjonell maskulinitet predikere aksept for voldtektsmyter, og er disse prediktorer de samme for menn og kvinner?***

Kontrollert for de øvrige holdningsvariablene, ble det avdekket svake positive korrelasjoner mellom aksept for voldtektsmyter og variablene fiendtlig sjåvinisme, tradisjonell maskulinitet og tradisjonelle kjønnsroller. Dette antyder at disse holdningsvariablene er relatert til aksept for voldtektsmyter. Regresjonsanalysen for det samlede utvalget viste at aksept for tradisjonelle kjønnsroller samt aksept for fiendtlig sjåvinisme hadde signifikante effekter på aksept for voldtektsmyter. Respondenter som demonstrerte aksept for tradisjonelle kjønnsroller og fiendtlig sjåvinisme var gjennomgående mer aksepterende til voldtektsmyter enn respondenter med lav aksept for slike holdninger. Aksept for tradisjonelle kjønnsroller var den sterkeste prediktoren, og til sammen forklarte disse variablene 35 prosent av variansen i aksept for voldtektsmyter.

For kvinner ble det avdekket svake positive korrelasjoner mellom aksept for voldtektsmyter og variablene fiendtlig sjåvinisme og tradisjonelle kjønnsroller. Resultatene i regresjonsanalysen for kvinner gjenspeilet resultatene fra det samlede utvalget. Aksept for tradisjonelle kjønnsroller og

aksept for fiendtlig sjåvinisme var signifikante prediktorer for aksept for voldtektsmyter. Aksept for tradisjonelle kjønnsroller var den sterkeste prediktoren, og variablene forklarte til sammen 37,8 prosent av variansen i aksept for voldtektsmyter for kvinner. Regresjonsanalysen for menn var ikke statistisk signifikant. Variabelen aksept for fiendtlig sjåvinisme hadde en signifikant effekt på aksept for myter i regresjonsmodellens første blokk, men denne effekten falt bort da de øvrige holdningsvariablene ble inkludert.

På grunn av det lave antallet respondenter er det vanskelig å trekke noen klare slutninger fra regresjonsanalysen for menn, men korrelasjonsanalysene kan si noe om hvilke holdningsvariabler som er relatert til aksept for voldtektsmyter. I det samlede utvalget var det en sterk korrelasjon mellom aksept for tradisjonell maskulinitet og aksept for voldtektsmyter. Denne variabelen var også den eneste som korrelerte signifikant med aksept for voldtektsmyter for menn alene kontrollert for effekten av de andre variablene. Dette kan antyde at det er tradisjonelle oppfatninger om menn, og forestillinger om maskulinitet, som er mest relevant for menns aksept for voldtektsmyter. Det er viktig å påpeke at denne sammenhengen var svak. Korrelasjonsanalysene kan heller ikke si noe om det kausale forholdet mellom variablene, kun at det er en positiv sammenheng mellom dem.

Disse funnene støtter til en viss grad tidligere forskning (Abrams, et al., 2003; Acock & Ireland, 1983; Burt, 1980; Chapleau et al., 2007; Lonsway & Fitzgerald, 1995; Viki et al., 2004; Yamawaki & Tschanz, 2005; Yamawaki, 2007).

### *5.3.1. Aksept for tradisjonelle kjønnsroller*

Den sterkeste prediktoren for aksept for voldtektsmyter var i denne studien aksept for tradisjonelle kjønnsroller. Respondenter som demonstrerte aksept for tradisjonelle kjønnsroller viste også en større aksept for myter om voldtekt, voldtektsmenn og voldtekts ofre. Disse funnene støtter opp om tidligere empiri. For eksempel fant også Acock og Ireland (1983) i sin studie at respondenter med høy grad av aksept for tradisjonelle kjønnsroller tenderte til å være mye strengere i sine fordømmelser av offeret, men noe mildere i sine fordømmelser av gjerningsmannen.

Tendensen til høyere aksept for voldtektsmyter blandt respondenter med aksept for tradisjonelle kjønnsroller, kan kanskje forklares med at disse respondentene vil kategorisere kvinner som mannens «eiendom», og at de derfor bedømmer ham som berettiget til å gjøre som han vil med henne. Dette underbygges videre av tidligere forskning som har vist en tendens til trivialisering av

voldtekt innenfor intime relasjoner (Kowalski, 1992; Bostwick & DeLucia, 1992). Voldtekt har tidligere blitt ansett som en eiendomsforbrytelse (Wennstam, 2002). For eksempel ble ikke voldtekt innenfor ekteskap formelt en forbrytelse i Norge før i 1974, og voldtekt som finner sted mellom personer som har levd i et langt samliv sammen, gir ofte grunnlag for strafferabatter i det norske rettssystemet (NOU, 2008).

En annen grunn kan være at man anser mannen som grunnleggende ustyrlig i sin seksualitet (enhver mann vil voldta under visse omstendigheter), og at man derfor vil ansvarliggjøre offeret fordi hun ikke har tatt forhåndsregler. Det er viktig å understreke at indeksen for tradisjonelle kjønnsroller i denne studien var rettet mot begge kjønn. Det vil si at det ikke kun er snakk om respondenters aksept for tradisjonelle roller for kvinner, men også for tilsvarende tradisjonelle roller for menn. Man anser det som naturgitt at menn er seksuelt aggressive, og unnskylder derfor gjerningsmannens handlinger, samtidig som det blir offerets ansvar i «det heteroseksuelle spillet» å sørge for at voldtekt ikke skjer (Yamawaki & Tschanz, 2005). Kvinnen blir ansett som den som er moralsk pliktig til å si nei, mens mannen blir ansett som ute av stand til å si nei. Dette kan føre til en ambiguitet om hvorvidt det som har funnet sted kan kalles en voldtekt, og dersom kvinnen ikke har fulgt det godtatte seksuelle «script», blir det også sådd tvil om hvem som er skyld i voldtekten (Burt & Estep, 1981).

13 prosent av respondentene i dette utvalget var enige i utsagnet om at kvinner som hisser opp en mann seksuelt må ta en del av ansvaret dersom de blir voldtatt, og 11 prosent av utvalget var enige i utsagnet "*I noen tilfeller av voldtekt er det ikke gjerningsmannens intensjon og voldta, han klarer bare ikke å beherske sine seksuelle drifter*". Også tidligere studier har funnet at respondenter vil vurdere voldtekt som mer akseptabelt dersom offeret først har sagt ja, men deretter har ombestemt seg (Goodschild et al., 1988). Dette er myter som helt klart bygger på ideen om at menn er biologisk utstyrt med en ukontrollerbar seksualdrift. Atferden blir dermed et symptom på manglende impuls kontroll, eller en uregjerlig seksualdrift. Tatt i betraktning risikoen for straff og sosiale sanksjoner ved avsløring, er det ikke urimelig å tenke at drivkreftene bak må være sterke. Men en annen mulighet er at voldtektssakers skjebne i rettssystemet tvert imot etterlater et inntrykk av at risikoen er beskjeden. Aksept for denne myten har negative konsekvenser for både kvinner og menn. Myten er negativ for kvinner fordi den bidrar til å ansvarliggjøre dem for å ha blitt voldtatt, mens den er negativ for menn i og med at den bidrar til en sterk undervurdering av menns evne til å kontrollere egne handlinger, og dermed stempler alle menn som potensielle seksuelle overgripere.

Kvinner med høy aksept for tradisjonelle kjønnsroller viste høyere aksept for voldtektsmyter enn kvinner som tok avstand fra tradisjonelle kjønnsroller, og denne holdningsvariabelen var en sterk og signifikant prediktor for aksept av myter for kvinner, men ikke for menn. Dette gir støtte Lars-Jonas Nygard's (Dagbladet 02.07.07) observasjoner om at jury-medlemmer, og da spesielt kvinnelige jury-medlemmer, anser gjerningsmenneskes handlinger som berettiget i tilfeller hvor offeret har «fremprovosert» angrepet. En mulig forklaring på dette er at kvinner med aksept for tradisjonelle kjønnsroller har et mer stereotypisk bilde av det såkalte «verdige offer», og derfor har en større tilbøyelighet for å legge ansvar på offeret dersom hun har tråkket utenfor rammene for normativ kjønnsatferd. Dette bygger på oppfatningen av at voldtekt er noe offeret forårsaker ved å bedrive lite «ladylike» oppførsel, som for eksempel å drikke seg full ute på byen og/eller kle seg «utfordrende». Dette kan kobles til Lerner og Matthew's (1967) just world-teori hvor man beskytter seg mot tanken på at man selv kan bli voldtatt ved å legge ansvaret for voldtekten på offeret. Ved å ansvarliggjøre offeret kan man opprettholde illusjonen om en kontrollerbar verden. Ved å forklare voldtekt med at offeret har handlet normativt galt, må man logisk sett kunne beskytte seg mot voldtekt ved å opptre normativt riktig. Enkelte kvinner distanserer seg kanskje fra voldtekt på denne måten. En variabel som kontrollerer for følelse av kontroll kunne derfor kanskje gi en høyere andel forklart varians for kvinner.

### *5.3.2. Aksept for fiendtlig sjåvinisme*

Den andre signifikante prediktoren for aksept for voldtektsmyter var fiendtlig sjåvinisme. Dette støtter opp om andre studier som har funnet lignende sammenhenger mellom fiendtlige holdninger til kvinner og aksept for voldtektsmyter (Burt, 1980; Chapleau et al., 2007). Fiendtlig sjåvinisme er preget av et syn på kjønnsrelasjoner hvor kvinner blir ansett som grunnleggende manipulerende og ute etter å «stjele» menns makt, enten ved hjelp av seksualitet eller feministisk ideologi. Mennesker med slike holdninger kan derfor benekte eller minimere alvorligheten av voldtekt ved å anta at offeret overdriver og ganske enkelt lager stor ståhei over ingenting, samtidig som de antar at offeret intensjonelt har benyttet seg av seksualitet for å oppnå noe (penger, oppmerksomhet), eller for å dominere/skade den beskyldte gjerningsmannen (Glick & Fiske, 1996).

Fiendtlig sjåvinisme kan også knyttes til ansvarliggjøring av offeret. Mennesker med slike holdninger vil mer sannsynlig være av den oppfatning at kvinner generelt opptrer som seksuelt provoserende (Glick & Fiske, 1996), at de bidrar til å forårsake voldtekt gjennom sin egen atferd, og at de derfor til en viss grad fortjener sin skjebne. Dette er som tidligere nevnt knyttet til Lerner og Matthew's (1967) just-world-teori (only bad girls are raped). Shaver (1985 i Anderson &

Doherty, 2008) presenterte «the defencive attribution hypothesis» (DAH) som et motstykke til Lerner og Matthew`s (1967) just-world-teori. Denne hypotesen predikerer at man vil legge mindre skyld/ansvar på et offer som ligner en selv. Ifølge denne hypotesen er det tenkelig at kvinner burde ansvarliggjøre kvinnelige ofre i mindre grad enn menn. Kjønn er imidlertid en bred kategori å benytte for likhet, og det er ikke gitt at kvinner automatisk identifiserer seg med alle andre kvinner. Kategorier som alder, etnisitet, klasse og sosial bakgrunn kan være minst like avgjørende for hvorvidt man identifiserer seg med offeret i en voldtektssak. Det er mulig at just world og DAH fungerer sammen med hensyn til voldtektsmyter. For eksempel kan man forklare en voldtekt med at offeret inviterte med seg gjerningsmannen hjem (just world), samtidig som man distanserer seg fra offeret ved å fastslå at man ikke ville gjort det samme selv (hun ligner ikke meg). Dette er i såfall ikke noe som kan fanges opp av tradisjonelle survey-undersøkelser, da det vil være nødvendig at respondenter får uttrykke, utdype og begrunne sine vurderinger med egne ord.

Glick og Fiske (1996) understreker at fiendtlig sjåvinisme rettet mot kvinner slett ikke er forbeholdt menn. Også kvinner kan ha fiendtlig sjåvinistiske holdninger til sitt eget kjønn. Fiendtlig sjåvinisme er en generell mistro til kvinner samt en noe kynisk oppfatning av relasjoner mellom kjønnene. Man anser intime/seksuelle forhold mellom mann og kvinne som en form for gjensidig utnyttning (Glick & Fiske, 1996). Kvinner blir i denne sammenhengen ansett som hårsåre, manipulerende, maktsøkende og generelt ute etter og «ta» mannen. Kvinner som viser aksept for fiendtlig sjåvinisme, benytter seg kanskje av slike holdninger på en ego-defensiv måte (Katz, 1960). Ved å differensiere mellom seg selv og «de andre kvinnene» kan man ikke bare styrke sitt eget selvbilde, men også beskytte seg mot ideen om at man selv kan bli utsatt for en voldtekt fordi «jeg er ikke slik».

### *5.3.3. Aksept for tradisjonell maskulinitet*

Aksept for tradisjonell maskulinitet viste seg ikke å være en signifikant prediktor for aksept for voldtektsmyter. Dette til tross for tidligere funn som har avdekket sammenhenger mellom maskuline ideologier og aksept for voldtektsmyter (Luddy & Thompson, 1997; Murnen et al., 2002). Det ble funnet en signifikant sammenheng mellom tradisjonell maskulinitet og aksept for voldtektsmyter for mennene i utvalget, men denne sammenhengen var svak og kan ikke si noe om det kausale forholdet til aksept for voldtektsmyter. Det er viktig å påpeke at teorien om tradisjonell maskulinitet og dens teoretiske sammenheng med aksept for voldtektsmyter, er hentet fra amerikanske forhold. Det er ikke utenfor rimelighetens grenser å si at den norske mannsrollen, eller den norske forestillingen av hva det vil si å være mann, skiller seg noe fra den amerikanske. Igjen

må det påpekes at norske menn og kvinner er blandt de mest likestilte i verden, ikke bare ved at kvinner deltar i arbeidslivet, men også ved at menn deltar i familielivet. Det er mulig at nordmenn generelt har et mindre patriarkalsk syn på familien enn hva som er tilfellet i mange andre land, og at man derfor knytter maskulinitet opp til andre karakteristikker enn innenfor tradisjonell maskulinitet.

#### **5.4. Metodiske betraktninger**

##### *5.4.1. Spørreskjemaet*

Bakgrunnen for at spørreskjema ble benyttet som måleinstrument for å undersøke holdninger til voldtekt, var for det første fordi tidligere undersøkelser har benyttet seg av dette, samt at det var et poeng å benytte regresjonsanalyser. En utfordring ved å benytte spørreskjema som metode er hvorvidt man får et reliabelt og valid mål. Reliabilitet refererer til målets konsistens, eller de ulike utsagnenes evne til å måle det samme begrepet. De ulike holdningsmålene i denne studien hadde høy indre konsistens, noe som er en god indikasjon på at de ulike utsagnene måler de samme underliggende begrepene.

En annen åpenbar utfordring ved å benytte spørreskjema, spesielt i forhold til et sensitivt tema, er å sikre at respondentene svarer så ærlig som mulig. Utsagn om voldtekt kan oppleves som sensitivt for mange, og man kan være tilbøyelig til å gi svar som er regnet som sosialt akseptable heller enn å svare ærlig. Anonymisering av respondentene vil til en viss grad redusere denne feilkilden, men med et såpass sensitivt tema er det likevel mulig at ønsket om å svare «korrekt» kan ha ført til en viss skjevhet i responsene på spørreskjemaet.

##### *5.4.2. Utvalg*

På grunn av tilgjengelighet ble majoriteten av utvalget hentet fra studentmassen på NTNU. Det ble imidlertid også delt ut spørreskjema på statens hus i Trondheim i et forsøk på å få en jevnere aldersspredning. Gjennomsnittsalderen i utvalget var 27,9 år med ca 80% av utvalget i alderen 18 til 34. Utvalget var kjønnsmessig noe skjevt med 56,1% kvinner og 43,9% menn. Dette har medført en tydelig overvekt av relativt unge respondenter, noe som kan ha påvirket resultatene. Det er også sannsynlig at utvalgsstørrelsen har hatt en viss betydning for resultatene i denne studien. Små utvalg kan føre til for lite statistisk styrke til å finne signifikante resultater, samt medføre høy grad av tilfeldige feil i data. Det lave antallet respondenter bidrar til at spesielt regresjonsanalysene for utvalget delt i kjønn blir noe usikre. Antall respondenter i en regresjonsanalyse bør ideelt være



minimum tyve per uavhengige variabel (Field, 2005), noe som betyr at utvalget burde bestå av et minimum av åtti respondenter. Dette gjør det vanskelig å si noe bestemt om de regresjonsanalysene som er utført på utvalget inndelt i kjønn. Et større utvalg kunne gitt mulighet for en tydeligere og mer omfattende utforskning av aksept for voldtektsmyter.

#### *5.4.3. Variablene*

Holdningsvariablene som ble benyttet i denne studien var aksept for voldtektsmyter, fiendtlig og velvillig sjåvinisme, aksept for tradisjonelle kjønnsroller, aksept for tradisjonell maskulinitet og aksept for vold. Variabelen aksept for vold ble ekskludert fra analysene da det etter at datainnsamlingen var ferdig ble klart at denne indeksen ikke målte aksept for voldsbruk, men heller en mer generell aksept for hevn. Variablene ble valgt både ut i fra tidligere studier, samt på et teoretisk grunnlag for hva som ble antatt å gjelde for norske forhold. Alle holdningsmålene i denne studien var basert på mål som har blitt benyttet i tidligere studier (Brannon, 1985; Burt, 1980; Thompson & Pleck, 1986; Glick & Fiske, 1996). Målene ble imidlertid endret i så stor grad at de fremstår som delvis egenkomponerte. Enkelte av utsagnene ble direkte oversatt fra de opprinnelige målene, mens andre ble endret forholdsvis drastisk. Årsaken til at målene ble noe endret var at noen av utsagnene virket noe utdatert, eller passet dårlig til norske forhold. Noen av utsagnene var rettet kun mot kvinner eller kun mot menn, og dette var noe jeg ville unngå. Enkelte utsagn i de ulike indeksene ble utelatt, og andre ble lagt til. Selv om disse endringene ble gjort ble det funnet tilsvarende sammenhenger mellom variablene som i tidligere internasjonale studier, og alle målene hadde høy indre konsistens. Dette antyder at instrumentet er psykometrisk godt.

En begrensning ved denne studien er at selve variabelen aksept for voldtektsmyter er noe løst definert. I denne studien inkluderes myter om voldtekts ofre, voldtektsmenn og voldtekt, i det samme begrepet. De øvrige holdningsvariablene har sannsynligvis et unikt forhold til hver av disse underkategoriene av voldtektsmyter.

#### *5.4.4. Validitet og generaliserbarhet*

Validitet kan gjengis som gyldighet eller relevans, og sier noe om hvor gyldige målingene/undersøkelsen er og hvorvidt man måler det man ønsker å måle. Hvis dataene måler noe annet enn det de er ment å måle, så er de ikke brukbare til å avgi svar på problemstillingen i studien. Intern validitet sier noe om i hvilken grad man kontrollerer alle variabler som kan påvirke resultatet. Ekstern validitet sier noe om generaliseringen av resultatene fra studien, og i hvilken grad disse resultatene kan overføres til andre sammenhenger (Skog, 1998). Validiteten til denne studien kan

være noe vanskelig å vurdere. Jeg mener selv at de innsamlede data har stor relevans i forhold til mine problemstillinger. Validiteten vil imidlertid variere alt etter om man vurderer den interne eller den eksterne validiteten. Den interne validiteten er etter mitt syn god på den måten at samme prosedyre ble benyttet for alle respondenter, samt at alle holdningsmålene i spørreskjemaet var basert på tidligere studier, og oversatt/tilpasset norske forhold for å øke validiteten. Det som kanskje trekker ned den interne validiteten er at man ved bruk av kvantitative spørreskjema ikke har mulighet til å avdekke eventuelle uklarheter rundt utsagnene (som for eksempel ved et intervju), samt at respondentene ikke hadde mulighet til å utdype/begrunne sine svar. Den eksterne validiteten er det vanskelig å si noe om siden utvalget var såpass lite. Men selv om utvalget er lite, kan det likevel være mulig å si noe om tendenser til aksept for voldtektsmyter. Et av de største problemene når man ønsker å generalisere fra et utvalg er faren for at respondentene i utvalget avviker systematisk fra populasjonen, eller at utvalget er skjevt i stedet for representativt (Skog, 1998). Utvalget i denne studien bestod av et relativt lavt antall respondenter med en overvekt av unge mennesker med høy utdanning. På grunn av størrelsen på utvalget, samt den noe skjeve sammensetningen av respondenter, vil jeg ikke påstå at analysene av utvalget delt i kjønn kan generaliseres til den øvrige befolkningen, men jeg antar likevel at resultatene kanskje kan si noe om tendenser i befolkningen.

### **5.5. Praktiske og forskningsmessige implikasjoner**

Voldtekt er en type handling som skaper uro, ubehag og smerte ikke bare hos de utsatte, men også hos de som står de utsatte nær, og i samfunnet som helhet. I møte med slike overgrepssaker oppstår det derfor ofte et behov for å gjøre noe, slik at smerten kan lindres eller problemet løses. Spørsmålet er bare hva, og ikke minst hvilken type kunnskap trengs for å sette iverk de rette tiltak?

Respondenter i denne studien demonstrerte noe mindre aksept for voldtektsmyter enn respondenter i tidligere studier gjennomført i andre land (Abrams et al., 2003; Burt, 1980). Denne forskjellen kan være grunnet i at respondentene i denne studien i større grad har gitt svar ut fra hva som er regnet som sosialt akseptabelt. Siden metoden og målene er basert på tidligere studier er det imidlertid mulig at respondentene i denne studien faktisk *er* mindre aksepterende til voldtektsmyter enn respondenter i andre land, og at denne forskjellen er grunnet i reelle kulturelle forskjeller. Det kan kanskje argumenteres for at utvalget i denne studien er overrepresentert av forholdsvis unge mennesker iferd med å fullføre høyere utdanning, men dette har også vært tilfellet i tidligere studier, da det er en utbredt metode å hente respondenter fra en studentmasse.

Selv om det i dette utvalget ble funnet lav aksept for voldtektsmyter, betyr ikke det at aksept var totalt fraværende. Mange av respondentene skårte høyt på enkelte av mytene, og menn skårte høyere enn kvinner. Det faktum at aksept for voldtektsmyter er tilstedeværende i det hele tatt har en del praktiske implikasjoner.

Samfunnets negative reaksjoner til ofre for voldtekt kan ifølge Williams (1984) føre til det han kaller «secondary victimization». Det formelle hjelpeapparatet (politi, leger, etc.) består av vanlige mennesker som kan påvirkes av forutinntatte oppfatninger av voldtekt. Manglende forståelse for voldtektsoffers situasjon og mistenkeliggjøring av deres motiver for å anmelde, kan oppleves som et nytt overgrep for ofre som velger å anmelde. Dette kan medvirke til å skremme andre fra å anmelde overgrep (Williams, 1984). Forskning antyder at to tredeler av voldtekts ofre forteller noen om hendelsen på et eller annet tidspunkt etter overgrepet, og at de søker støtte og hjelp fra sitt sosiale nettverk heller enn fra formelle kilder for assistanse som for eksempel politi eller lege (Golding, Siegel & Sorenson, 1989; Koss, Dinero & Seibel, 1988). Forskning har også antydnet at voldtekts ofre ikke blir tilbudt nødvendig støtte og hjelp dersom mennesker rundt dem trivialisere hendelsen eller legger skylden på offeret (Campbell, Wasco, Ahrens, Sefl & Barnes, 2001). Denne mangelen på støtte kan videre legge store hindringer i veien for offerets bedringsprosess.

Voldtektsmyter kan også bidra til å skape et inntrykk av at kvinners begrensede bevegelsesfrihet er naturlig og uunngåelig. Myter som fremstiller voldtekt som noe kvinner fremprovoserer ved å vekke mannens ustyrlige biologiske seksualdrift, er farlige fordi de setter kvinner i en posisjon som «gatekeepers» for sex (Burt & Estep, 1981). Dette indikerer at det er kvinner, ikke menn, som har det endelige ansvaret for menns seksuelle atferd. Voldtekt blir fremstilt som mulig å unngå bare man fremstår/opptrer på en spesiell måte, ofte i samsvar med tradisjonelle kjønnsroller. Ved å skyve ansvaret for voldtekt over på ofrene, skyves også løsningen på problemet i feil retning. Siden majoriteten av voldtekter blir begått av menn (Statistisk Sentralbyrå, 2008), kan ikke problemet bekjempes kun ved å endre kvinners atferd.

Myter om «ekte» ofre kan ha konsekvenser for hvorvidt man velger å anmelde en voldtekt. Det stereotypiske offer for voldtekt er en kvinne som blir overfallt i en mørk bakgate. Hun bærer synlige, fysiske skader etter voldtekten, fordi et «ekte» voldtekts offer vil alltid kjempe mot overfallsmannen med nebb og klør (Wennstam, 2002). Slike myter kan føre til at overgrep som faller utenfor denne stereotypiske scenarior, ikke blir ansett som «ekte» voldtekt, eller blir vurdert som mindre alvorlig. Voldtekt, som eneste forbrytelse, kan bli bedømt like mye ut fra offerets

handlinger som gjerningsmannens. Kollektiv bevissthet rundt hva som konstituerer et «ekte» offer kan gjøre det vanskeligere å anmelde overgrep som skjer under mindre stereotypiske forhold. Det hersker stor enighet om at mørketall rundt voldtekt er høye. Å anmelde en voldtekt kan oppleves som skremmende og belastende på mange måter; offeret kan være i sjokk etter hendelsen, være redd for at gjerningsmannen eller hans bekjente vil søke hevn, eller føle skam og ydmykelse av å ha blitt voldtatt. Som medlem i en kultur hvor voldtektsmyter eksisterer, kan offeret legge skyld på seg selv og/eller frykte at andre skal gjøre det.

Selv om menn i dette utvalget jevnt over skårte lavt på aksept for voldtektsmyter, var det likevel en del av dem som skårte høyt, og menn aksepterte mytene i større grad enn kvinner. Denne kjønnsforskjellen er i samsvar med tidligere studier (Abrams et al., 2003; Burt, 1980). Dette er et viktig funn da tidligere forskning har funnet sammenhenger mellom menns aksept for voldtektsmyter og deres selvrapporterte sannsynlighet for selv å begå seksuelle overgrep (Bohner et al., 1998). Bohner et al. (1998) argumenterer for at voldtektsmyter fungerer som rettferdiggjøring av seksuelle overgrep, og at oppslutning rundt slike myter derfor kan bidra til å øke risikoen for at voldtekt blir begått.

Både denne og tidligere studier har funnet at holdninger til voldtekt har sammenheng med kjønn, tradisjonelle kjønnsroller og sjåvinisme (Burt, 1980; Yamawaki, 2007; Yamawaki & Tschanz, 2005). Dersom man vil modifisere aksept for voldtektsmyter vil det derfor være hensiktsmessig å endre holdninger knyttet til kjønnsroller og sjåvinisme. Fiendtlig sjåvinisme viser til holdninger rettet mot kvinner, mens aksept for tradisjonelle kjønnsroller viser til holdninger rettet mot både kvinner og menn. Eventuelle tiltak for å modifisere aksept for voldtektsmyter bør derfor rettes mot begge kjønn. Hvordan eventuelle holdningskampanjer skal legges opp i Norge, og hvem de skal rettes mot, kan og bør diskuteres. Denne studien viste at aksept for tradisjonelle kjønnsroller var den sterkeste prediktoren for aksept for voldtektsmyter. Fordi grad av likestilling i et land har sammenheng med aksept for voldtektsmyter, vil et fokus på likestilling mellom menn og kvinner være et hensiktsmessig utgangspunkt. Et spesielt fokus i en eventuell holdningskampanje bør ligge på voldtektsmytene. Både på hvilke utfordringer mytene bidrar til i den seksuelle kontakten mellom kvinner og menn, samt hvordan mytene bidrar til å gjøre det vanskeligere for ofre å fortelle om overgrep. Studier har vist at det er en sammenheng mellom menns aksept for voldtektsmyter, og menns selvrapporterte tilbøyelighet til å begå seksuelle overgrep (Bohner et al., 1998). Hvis dette er tilfellet også i Norge, bør det prioriteres å sette inn egne tiltak for å redusere gutters/menns aksept for voldtektsmyter.

På grunn av forskjellen i regresjonsmodellenes forklaringskraft for henholdsvis kvinner og menn, vil det for videre studier være hensiktsmessig å kartlegge flere og andre variabler. Erfaring med og kunnskap om voldtekt, samt et mål på følelse av kontroll kan være eksempler på variabler som med fordel kan inkluderes.

### **5.6. Avslutning**

Det er estimert at mellom 8000 og 16000 voldtekter finner sted i Norge hvert år (NOU, 2008). Bare 6-12% av alle voldtekter blir anmeldt. Det er vanskelig å si noe sikkert om årsakene til at så få velger å gå til anmeldelse, men det er sannsynlig at negative holdninger til voldtekts ofre og tendensen til å ansvarliggjøre ofre er med på å bidra til mørketallene. Av de få voldtekter som blir anmeldt, ender enda færre med domfellelse. Tall fra perioden 1997 til 2000 viser at det norske rettssystemet, etter langvarige prosesser, «avviser» 61% av alle anmeldelser. Kun en av tretten seksualforbrytelser har en ukjent overgriper. Like fullt ender bare en av fire anmeldelser med tiltale, og hver sjette av disse resulterer i frifinnelse. I løpet av de siste tjue årene har antall anmeldelser av voldtekt økt, mens tiltaleprosenten faktisk har sunket (SSB, 2001). Fordi voldtekt er et alvorlig samfunnsproblem som rammer så mange, har internasjonal forskning rettet søkelyset mot hvilke faktorer i samfunnet, og hos den enkelte, som bidrar til å rettferdiggjøre seksuelle overgrep. Dette var også hensikten med denne studien. Målet var å kartlegge aksept av voldtektsmyter, samt å undersøke hvilke variabler som predikerer slike holdninger. Det at så få av voldtektene i Norge blir anmeldt, tyder på at noe må endres.

Resultatene i denne studien antyder at aksept for voldtektsmyter ikke er så utbredt i Norge som i mange andre land. Respondentene hadde en gjennomgående lav aksept for voldtektsmyter. Dette betyr ikke nødvendigvis at aksept for voldtektsmyter ikke er et problem i Norge. Studien viste at flere respondenter hadde høy aksept for enkelte myter, og menn aksepterte voldtektsmyter i større grad enn kvinner. Negative holdninger til voldtekts ofre eksisterer som fenomen også i Norge. Tradisjonelle kjønnsroller og fiendtlig sjåvinisme ble funnet å predikere aksept for voldtektsmyter, men denne effekten ble ikke funnet å gjelde for menn. Det lave antallet respondenter kan være grunnen til at det ikke ble avdekket noen signifikante prediktorer for menn, og gjør det også vanskelig å generalisere resultatene fra denne studien til den øvrige befolkningen.

Voldtektsmyter bidrar i ytterste konsekvens til å normalisere og legitimere voldtekt, og gjør det derfor lettere å akseptere at slike overgrep skjer. Dersom voldtektsmyter er utbredt i en befolkning

kan dette bidra til at både utenforstående og ofre selv ikke vil definere handlinger som møter de juridiske kriteriene for voldtekt som et overgrep. Dette gjelder spesielt myter som skiller mellom «verdige» og «uverdige» ofre. Dette vil i såfall ha åpenbare konsekvenser for hvorvidt man velger å rapportere en slik hendelse. En videre grunn til at det er viktig å kartlegge utbredelsen av voldtektsmyter er de mulige handlingsmessige konsekvensene slike myter kan ha. Kan aksept for voldtektsmyter bidra til å senke terskelen for at en selv vil begå slike overgrep? Det er ikke avdekket noen direkte sammenheng mellom aksept for voldtektsmyter og det å faktisk begå en voldtekt. Det er likevel logisk å stille spørsmålet om hvorvidt man er mer tilbøyelig til å begå slike overgrep dersom man enten ikke definerer det som et overgrep, eller at man anser overgrepet som fortjent. Hvilke holdningsmessige konsekvenser som ligger bak aksept for voldtektsmyter er viktig å kartlegge fordi det bidrar til å avdekke mer korrekte løsninger for hvordan man kan bekjempe/minimere utbredelsen av voldtektsmyter. Voldtektsmyter er relativt spesifikke oppfatninger av voldtekt, voldtektsofre og voldtektsmenn. Ved å avdekke hvilke generelle holdningsmønstre som ligger bak, kan man få en mer helhetlig forståelse av hvordan man kan motvirke mytene. Voldtektsmyter, på like linje med andre fordommer, er forklaringer som blir tatt for gitt. Oppmerksomhetsgjøring av mytene, hvor de kommer fra og hvilke konsekvenser de har vil derfor være en vesentlig del av eventuelle tiltak for å forebygge voldtekt.

## 6. Referanser

- Abbey, A. (1982). Sex differences in attributions for friendly behaviour: Do males misperceive female's friendliness? *Journal of Personality and Social Psychology*. 42 (5), 830-838.
- Abrams, D., Viki, G.T., Masser, B. & Bohner, G. (2003) Perceptions of Stranger and Acquaintance Rape: The Role of Benevolent and Hostile Sexism in Victim Blame and Rape Proclivity. *Journal of Personality and Social Psychology*. 84 (1); 111-125
- Acock, A.C. & Ireland, N.K. (1983) Attribution of Blame in Rape Cases: The Impact of Norm Violation, Gender And Sex-Role Attitude. *Sex Roles*. 9 (2); 179-193
- Albarracín, D., Johnson, B.T. & Zanna, M.P. (2005) *The Handbook of Attitudes*. London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Allport, G.W. (1954) *The Nature of Prejudice*. Boston: The Beacon Press.
- Anderson, I. & Doherty, K. (2008) *Accounting for Rape. Psychology, Feminism and Discourse Analysis in the Study of Sexual Violence*. London: Routledge.
- Aronson, E., Wilson, T.D. & Akert, R.M. (2005) *Social Psychology*. (5<sup>th</sup> ed). New Jersey: Pearson
- Bateman, E. (1991) The context of date rape. I B. Levy (Ed.), *Dating violence: Young women in danger* (pp. 94-99). Seattle, WA: Seal
- Bohner, G., Reinhard, M., Rutz, S., Sturm, S., Kerschbaum, B. & Effler, D. (1998) Rape Myths as Neutralizing Cognitions: Evidence for a Causal Impact of Anti-victim Attitudes on Men's Self-reporter Likelihood of Raping. *European Journal of Social Psychology*. 28; 257-268.
- Bokmålsordboka (2009) hentet 03.10.09 fra:  
<http://www.dokpro.uio.no/perl/ordboksoek/ordbok.cgi?OPP=paternalisme&bokmaal=S%F8k+i+Bokm%E5lsordboka&ordbok=bokmaal&alfabet=n&reset=j>

- Brandth, B. & Kvande, E. (1996) *Nye fedre i likestilte familier*. I (red) Brandth, B. & Moxnes, K. Familie for tiden. Stabilitet og forandring. Oslo: Tano Aschehoug.
- Bostwick, T. D. & DeLucia, J. L. (1992) Effects of gender and specific dating behaviors on perceptions of sex willingness and date rape. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 11, 14-25
- Brannon, R. (1985) Dimensions of the male sex roles in America. I Sargent, A. G. *Beyond sex roles* (2<sup>nd</sup> ed). pp. 296-316 New York: West
- Brownmiller, S. (1975) *Against Our Will. Men, Women and Rape...a Conisicious Process of Intimidation by Wich All Men Keep All Women in a State of Fear*. Middlesex: Penguin Books
- Burt, M. R. (1980) Cultural Myths and Supports for Rape. *Journal of Personality and Social Psychology*. 38 (2) ; 217-230.
- Burt, M. R. & Estep, R. E. (1981) Who is a victim? Definitional problems in sexual victimization. *Victimology An International Journal*, 6, 15-28
- Campbell, R., Wasco, S. M., Ahrens, C. E., Sefl, T. & Barnes, H. E. (2001) Preventing the “second rape”: Rape survivors`experiences with community service providers. *Journal of Interpersonal Violence*, 16, 1239-1259
- Chapleau, K. M., Oswald, D. L. & Russell, B. L. (2007) How ambivalent sexism toward women and men support rape myth acceptance. *Sex Roles*. 57; 131.
- Cohen, J. (1988) *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. (2<sup>nd</sup> ed). New Jersey: Hillsdale
- Crawford, M. & Unger, R. (1992) *Women and Gender. A Feminist Psychology*. (4<sup>th</sup> ed). New York: McGraw Hill
- Dagbladet (2007) “Hun var lett på tråden” Hentet 02.07.07 fra:  
<http://www.dagbladet.no/nyheter/2007/07/02/505076.html>



- Eagly, A. H. & Chaiken, S. (1993). *The psychology of attitudes* (kap. 1 & 4). Fort Worth: Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.
- Edin, K.E., Lalos, A., Högberg, U. & Dahlgren, L. (2008) Violent Men: Ordinary and Deviant. *Journal of Interpersonal Violence*. 23; 225
- Edmonds, E.M. & Cahoon, D.D. (1986) Attitudes Concerning Crimes Related to Clothing Worn by Female Victims. *Bulletin of the Psychonomic Society*. 24 (6); 444-446.
- Fabrigar, L. R., MacDonald, T. K. & Wegener, D. T. (2005) The Structure of Attitudes. I Albarracin, D., Johnson, B.T. & Zanna, M.P. (2005) *The Handbook of Attitudes*. London: Lawrence Erlbaum Associates
- Fazio, R. H., Sanbonmatsu D. M., Powell M. C. & Kardes, F. R. (1986) On the automatic activation of attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 229-238
- Field, A. (2005) *Discovering Statistics Using SPSS*. (2<sup>nd</sup> ed). London: Sage
- Finch, E. & Munro, V.E. (2005) Juror Stereotypes and Blame Attribution in Cases Involving Intoxicants. The Findings of a Pilot Study. *British Journal of Criminology*. 45; 25-38.
- Frese, B., Moya, M. & Megias, J.L. (2004) Social Perception of Rape. How Rape Myth Acceptance Modulates the Influence of Situational Factors. *Journal of Interpersonal Violence*. 19; 143-161.
- Garcia, L.T. (1998) Perceptions of Resistance to Unwanted Sexual Advances. *Journal of Psychology & Human Sexuality*. 10 (1) ; 43-52.
- Glick, P. & Fiske, S.T. (1996) The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating Hostile and Benevolent Sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*. 70 (3); 491-512.

- Glick, P. & Fiske, S.T. (2001) An Ambivalent Alliance. Hostile and Benevolent Sexism as Complementary Justifications for Gender Inequality. *American Psychologist*. 56 (2); 109-118
- Golding, J.M., Siegel, J.M., Sorenson, S.B., Burnam, M.A. & Stein, J.A. (1989) Social Support Sources Following Sexual Assault. *Journal of Community Psychology*. 17; 92-107.
- Goodschids, J. D., Zellman, G. L., Johnson, P. B. & Giarrusso, R. (1988). Adolescents and their perceptions of sexual interactions. In A. W. Burgess (Ed.), *Rape and sexual assault*. (2) 245-270. New York: Garland Publishing, Inc.
- Gregory, J. & Lees, S. (1999) *Policing sexual assault*. London: Routledge
- Hollstrom, L. L. & Burgess, A. W. (1978) *The victim of rape: institutional reactions*. New York: Wiley
- International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. *Crimes of sexual violence*. Hentet 24.07.11 fra: <http://www.icty.org/sid/10312>
- Katz, D. (1960). The functional approach to the study of attitudes. *The Public Opinion Quarterly*, 24 (2), 163-204.
- Kilmartin, C. & Allison, J. (2007) *Men`s Violence Against Women. Theory, Research and Activism*. London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kimmel, M. (2006) *Manhood in America: a cultural story*. New York: Oxford University Press
- Koss, M.P., Dinero, T.E. & Seibel, C.A. (1988) Stranger and Acquaintance Rape. Are There Differences in the Victim`s Experience? *Psychology of Women Quarterly*. 12; 1-24.
- Kowalski, R. (1992) Noverbal behaviors and perceptions of sexual intentions: Effects of sexual connotativeness, verbal response, and rape outcome. *Basic and Applied Social Psychology*, 13, 427-445.

- Kruglanski, A. W. & Higgins, E. T. (2003) *Social Psychology. A general reader*. New York: Psychology Press.
- Lerner, G. (1986) *The creation of patriarchy*. New York: Oxford University Press
- Lerner, M. J. (1980) *The belief in a just world: a fundamental delusion*. New York: Plenum Press
- Lerner, M.J. & Matthews, G. (1967) Reactions to Suffering of Others Under Conditions of Indirect Responsibility. *Journal of personality and Social Psychology*. 5 (3); 319-325.
- Lonsway, K.A. & Fitzgerald, L.F. (1994) Rape Myths. In review. *Psychology of Women Quarterly*, 18; 133-164
- Lonsway, K.A. & Fitzgerald, L.F. (1995) Attitudinal Antecedents of Rape Myth Acceptance: A Theoretical and Empirical Reexamination. *Journal of Personality and Social Psychology*. 68 (4) ; 704-711.
- Lovdata (2008); *Almindelig borgelig straffelov*. Hentet 14.10.08 fra: <http://www.lovdata.no/all/tl-19020522-010-023.html>
- Luddy, J. G. & Thompson, E. H. (1997) Masculinities and Violence: Father-Son Comparison of Gender Traditionality and Perceptions of Heterosexual Rape. *Journal of Family Psychology*. 11 (4) 462-477
- Maccoby, E.E. (1988) Gender as Social Category. *Developmental Psychology*. 24 (6) ; 755-765.
- Muehlenhard, C.L. & Hollabaugh, L.C. (1988) Do women sometimes say no when they mean yes? The prevalence and correlates of women`s token resistance to sex. *Journal of Personality and Social Psychology*. 5; 872
- Muehlenhard, C. & MacNaughton, J. (1988) Women`s beliefs about women who “lead men on”. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 7 (1), 65-79

- Murnen, S. K. (1998) The hyperfemininity scale. I Davis, C. M., Yarber, W. L., Bauserman, R., Scheer, G. & Davies, S. L. (Eds.), *Handbook of sexuality-related measures* (pp. 258-261). Thousand Oaks, CA: Sage
- Murnen, S.K., Wright, C. & Kaluzny, G. (2002) If “Boys Will Be Boys,” Then Girls Will Be Victims? A Meta-Analytical Review of the Research That Relates Maxculine Ideology to Sexual Aggression. *Sex Roles*. 46 (11/12); 359
- Norges Offentlige Utredninger (2008) Fra Ord til Handling. Bekjempelse av voldtekt krever handling. Hentet 03.11.10 fra [http://images.bt.no/flash/faktasjekk/NOU2008-4\\_fraordtilhandling.pdf](http://images.bt.no/flash/faktasjekk/NOU2008-4_fraordtilhandling.pdf)
- Nunnaby, J. C. (1978) *Psychometric Theory*. (10<sup>th</sup> ed). New York; McGraw Hill
- O’Byrne, R., Rapley, M. & Hansen, S. (2006) “You Couldn’t Say “No”, Could You?”: Young Men’s Understandings of Sexual Refusal. *Feminism Psychology*. 16; 133.
- Richardson, D. & Campbell, J. L. (1982) Alcohol and Rape: The Effect of Alcohol on Attributions of Blame for Rape. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 6: 52-56
- Russell, D. E. H. (1990) *Rape in marriage* (2<sup>nd</sup> ed.) Bloomington: Indiana University Press.
- Sims, C.M., Noel, N.E. & Maisto, S.A. (2007) Rape blame as a function of alcohol presence and resistance type. *Addictive Behaviors*. 32; 2766-2775.
- Skog, O. J. (1998) *Å forklare sosiale fenomener. En regresjonsbasert tilnærming*. (2<sup>nd</sup> ed.) Oslo: Gyldendal Akademisk
- Smith, M. B., Bruner, J. S. & White, R. W. (1956) *Opinions and Personality*. New York: Wiley
- Statistisk Sentralbyrå (2001) Seksualforbrytelser – skjebner i rettssystemet. Hentet 29.10.08 fra: <http://www.ssb.no/samfunnsspeilet/utg/200103/01/index.html>

Statistisk Sentralbyrå (2008); Anmeldte lovbrudd 2007. Hentet 29.10.08 fra:

<http://www.ssb.no/vis/emner/03/05/lovdrudda/main.html>

Tajfel, H. (1981) *Social identity and intergroup relations*. London: Cambridge University Press.

Thompson, E. H. & Pleck, J. H. (1986) The Structure of Male Role Norms. *The American Behavioral Scientist*. 29,5; 531-543.

Ullman, S. E. (1996) Social reactions, coping strategies, and self-blame attributions in adjustment to sexual assault. *Psychology of Women Quarterly*, 20, 505-526

UN Millenium Project. *Sexual Violence*. Hentet 23.05.11 fra:

<http://www.ijm.org/sites/default/files/resources/Factsheet-Sexual-Violence.pdf>

Viki, G.T. & Abrams, D. (2002) But she was unfaithful: Benevolent sexism and reactions to rape victims who violate traditional gender role expectations. *Sex Roles*. 47; 289

Viki, G.T., Abrams, D. & Masser, B. (2004) Evaluating Stranger and Acquaintance Rape: The Role of Benevolent Sexism in Perpetrator Blame and Recommended Sentence Length. *Law and Human Behavior*. 28 (3); 295-303

Ward, C.A. (1995) *Attitudes toward Rape- Feminist and Social Psychological Perspectives*. London: Sage:

Wennstam, K. (2002) *Flickan och skulden. En bok om samhällets syn på våldtäkt*. Sweden: Fälth & Hässler

Williams, L. S. (1984) The classic rape: when do victims report? *Social Problems*, 31, 459-467

Workman, J.E. & Freeburg, E.W. (1999) An Examination of Date Rape, Victim Dress, and Perciever Variables Within the Context of Attribution Theory. *Sex Roles*. 41 (3/4); 261-277.

Yamawaki, N., (2007) Rape Perception and the Function of Ambivalent Sexism and Gender Role Traditionality. *Journal of Interpersonal Violence*. 22; 406

Yamawaki, N. & Tschanz, T. (2005) Rape Perception Differences Between Japanese and American College Students: On the Mediating Influence of Gender Role Traditionalism. *Sex Roles*. 52 (5/6)

Zillmann, D. & Weaver, J. B. (1989) Pornography and men's sexual callousness toward women. I  
Zillmann, D. & Bryant, J. (Eds.), *Pornography: Research advances and policy considerations* (pp 95-125). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

# HOLDNINGER TIL KJØNNSTYPISK ATFERD

Formålet med denne undersøkelsen er å kartlegge hvilke oppfatninger norske menn og kvinner har til typisk feminin og typisk maskulin atferd. Kartlegginger av denne typen er tidligere blitt gjennomført i en rekke kulturer, men har vært mindre fokusert på i Norge. Resultatene av denne undersøkelsen kan bidra til økt forståelse for hva nordmenn oppfatter som kjønnstypisk atferd, og hvilke holdninger man har til slik atferd.

Det er frivillig å delta i undersøkelsen, og alle som deltar er anonyme. Resultatene vil bli presentert slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes.

Takk for at du er villig til å delta!

Elisabeth Myrvang  
mastergradsstudent  
Psykologisk institutt

Øyvind Eikrem  
førsteamanuensis, veileder  
Psykologisk institutt



|  |   |
|--|---|
| <b>LES<br/>DETTE<br/>FØR DU<br/>STARTER!</b> | Skjemamet skal leses maskinelt. Følg derfor disse reglene: <ul style="list-style-type: none"><li>• <i>Bruk svart/blå kulepenn. Skriv tydelig, og ikke utenfor feltene. Kryss av slik:</i> <input checked="" type="checkbox"/></li><li>• <i>Feilkryssinger kan annulleres ved å fylle <u>hele</u> feltet med farge. Kryss så i rett felt.</i></li><li>• <i>Sett bare ett kryss på hvert spørsmål om ikke annet er oppgitt.</i></li></ul> |
|--|---|

Kjønn: Kvinne... <sub>1</sub>  
Mann..... <sub>2</sub>

Fødselsår: 19

Sivilstatus: Singel..... <sub>1</sub> Samboer. <sub>3</sub>  
Kjæreste.. <sub>2</sub> Gift..... <sub>4</sub>

Din høyeste fullførte utdanning: ⇨

Grunnskole..... <sub>1</sub>  
Videregående skole, yrkesfaglig..... <sub>2</sub>

Videregående skole, allmennfaglig... <sub>4</sub>  
Universitet/høgskole, inntil 3 år..... <sub>5</sub>  
Universitet/høgskole, over 3 år..... <sub>6</sub>

Nedenfor finner du en rekke påstander. Hvor enig eller uenig er du i hver av dem? Tenk ikke for lenge på hver påstand – er du i tvil, er den første innskytelsen ofte det beste svaret. Det viktigste er at du svarer så ærlig som mulig!

Ett kryss for hver påstand.

|   | Svært uenig<br>1         | Uenig<br>2               | Nøytral<br>3             | Enig<br>4                | Svært enig<br>5          |
|---|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| 1. Det er viktig å ta igjen mot dem som gjør andre urett.....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 2. Enkelte mennesker har bare godt av å få litt juling.....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 3. Menn bør bli flinkere til å uttrykke følelser.....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 4. Det er like naturlig at en kvinne frir til partneren sin som at en mann gjør det.....                      | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 5. Siden kvinner generelt er fysisk svakere enn menn, er det bare rimelig at de krever menns beskyttelse..... | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 6. Menn og kvinner har forskjellige egenskaper som utfyller hverandre.  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 7. Kvinner er generelt mer ansvarsbevisste enn menn.....  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |

|   | Svært uenig<br>1         | Uenig<br>2               | Nøytral<br>3             | Enig<br>4                | Svært enig<br>5          |
|---|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| 8. Man har ikke opplevd virkelig lykke før man har opplevd romantisk kjærlighet med en person av det motsatte kjønn.....                | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 9. De fleste kvinner setter ikke tilstrekkelig pris på alt det menn gjør for dem.....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 10. Kvinner bruker ofte sex for å oppnå det de vil.....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 11. Menn utstråler mer autoritet enn kvinner .....  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 12. En kvinne som hisser opp en mann seksuelt, men ikke ønsker å ha sex med ham, må ta en del av ansvaret dersom hun blir voldtatt..... | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 13. Noen kvinner kommer med falske anklager om voldtekt fordi de skammer seg over at de har hatt frivillig sex.....                     | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 14. De fleste seksuelle handlinger blir av både kvinner og menn ansett som forspill til samleie .....                                   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 15. Menn stiger generelt raskere på karrierestigen enn kvinner, bl.a. på grunn av et sterkere konkurranseinstinkt .....                 | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 16. En mann bør være villig til å slåss hvis kvinnen han er sammen med blir fornærmet eller truet av en annen mann .....                | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 17. Menn klarer seg fint uten en kvinne i livet sitt .....  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 18. Kvinner er generelt mindre aggressive enn menn .....  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 19. Det er bedre at en kvinne bruker sin feminine sjarm for å få det som hun vil, enn at hun direkte spør om det.....                   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 20. I parforhold hvor begge er yrkesaktive, bør husarbeid deles likt.....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 21. En ordentlig mann er alltid i stand til å holde hodet kaldt i krisesituasjoner .....  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 22. Det er viktig at en mann har mye kunnskap og erfaring med sex.....  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 23. I barnas første par leveår bør det være moren som tar på seg hovedansvaret for å være hjemme .....                                  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 24. Mange kvinner forstår ikke at grove seksuelle vitser kun er harmløs moro.....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 25. En kvinne som frivillig blir med en fremmed mann på nachspiel, setter seg selv i en risikabel situasjon.....                        | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 26. Kvinner som har mye seksuell erfaring blir ikke fysisk skadet av å bli tvunget til å ha sex.....                                    | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 27. Verden ville vært et bedre sted hvis kvinner kunne støtte menn mer og kritisere dem mindre .....                                    | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 28. Kvinner er generelt mer fornuftige enn menn.....  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 29. I et parforhold bør man ha rett til å kunne kreve sex fra partneren sin   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 30. I forhold til sex, vil kvinner ofte si «nei» når de egentlig mener «ja» for ikke å gi inntrykk av at de er billige .....            | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 31. Jeg stiller meg skeptisk til voldtektsanklager fra prostituerte .....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 32. Menn bør verne om og beskytte kvinner.....  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 33. Når en kvinne tillater berøring og kyssing, gir hun uttrykk for at hun ønsker sex .....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |



|   | Svært<br>uenig<br>1      | Uenig<br>2               | Nøytral<br>3             | Enig<br>4                | Svært<br>enig<br>5       |
|---|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| 34. På et stevnemøte bør mannen være den som tar regningen .....  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 35. Det er mer naturlig for menn enn for kvinner å prioritere karriere over familie .....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 36. Jeg har lite til overs for det feministbevegelsen forsøker å oppnå .....  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 37. Man kan aldri rettferdiggjøre at man slår partneren sin .....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 38. Penger og status er ikke noe mål på mandighet.....  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 39. I enkelte situasjoner er bruk av vold uunngåelig.....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 40. Jeg liker ikke menn jeg oppfatter som veldig feminine.....  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 41. Hvis man blir slått, bør man slå tilbake for å sette seg i respekt.....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 42. Selv i dagens samfunn bør det være mannen som tar initiativet til sex.....  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 43. Norge bør innføre verneplikt for kvinner.....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 44. En kvinnes kjærlighet er essensielt for en manns lykke.....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 45. Mange kvinner får et kick av å tirre eller erte menn ved å late som om de er seksuelt tilgjengelige, for så å avvise hans tilnærmelser .....                | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 46. Hvis en kvinne opplever å bli tvunget til sex av kjæresten, kan det være fordi hun ikke har gjort det tilstrekkelig klart at hun ikke ønsker å ha sex ..... | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 47. Noen tilfeller av såkalt «date rape» eller bekjentskapsvoldtekt er et resultat av dårlig kommunikasjon eller misforståelser mellom mannen og kvinnen .....  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 48. «Kvinner og barn først» er en utdatert leveregel.....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 49. Det ser verre ut når en kvinne er overstadig beruset enn når en mann er det.....  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 50. Feminismen har gått for langt i Norge.....  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 51. Man bør ikke bare bli sint, man bør også ta igjen .....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 52. Kvinner viser gjerne sitt sanne ansikt først etter at de har fått en mann «på kroken» .....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 53. En voldtatt kvinne vil ha synlige fysiske skader som beviser at voldtekten har funnet sted.....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 54. Det er alltid bedre å «vende det andre kinnet til».....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 55. Det er mer naturlig for en mann å ha mange seksualpartnere enn det er for en kvinne .....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 56. I noen tilfeller av voldtekt er det ikke gjerningsmannens intensjon å voldta, han klarer bare ikke å beherske sine seksuelle drifter .....                  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 57. Kvinner har enkelte beundringsverdige egenskaper som menn ikke har.....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 58. Menn bør unngå atferd som får dem til å virke pysete.....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 59. Dersom en kvinne ikke yter fysisk motstand, kan det ikke kalles voldtekt .....  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |

Husk: Bare ett kryss på hvert spørsmål!

- |  | Svært<br>uenig<br>1      | Uenig<br>2               | Nøytral<br>3             | Enig<br>4                | Svært<br>enig<br>5       |
|--|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| 60. Samme hvor vellykket han er ellers i livet, er ikke en mann komplett uten en god kvinnes kjærlighet.....             | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 61. En guttunge som kun vil leke med barbedukker er sannsynligvis homofil .....  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 62. Det er alltid best å ikke hevne seg .....  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 63. En kvinne som lar mannen bruke mye penger på henne, inngår en stilltiende avtale om at hun skal ha sex med ham ..... | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 64. Man kan leve et komplett og lykkelig liv uten noen romantiske relasjoner til det motsatte kjønn .....                | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 65. I enkelte situasjoner kan bruk av fysisk vold være den eneste løsningen.....   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 66. Dagens mennesker bør ikke bruke «øye for øye, tann for tann» som leveregel.....                                      | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 67. Det er noe galt med en kvinne som ikke ønsker å få barn en gang i løpet av livet .....                               | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |

Har du en kommentar til denne undersøkelsen eller til temaene som tas opp, kan du skrive her. ↴